

T.C
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

MEDENİ USUL HUKUKUNDA HADİSE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖĞRETİM ÜYESİ
Doç. Dr. Recep AKCAN

HAZIRLAYAN
Ahmet CANPOLAT
064233001005

KONYA-2011

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	: AHMET CANPOLAT
	Numarası	: 064233001005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	: ÖZEL HUKUK/ MEDENİ USUL HUKUKU
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Recep AKCAN
Tezin Adı		: MEDENİ USUL HUKUKUNDA HADİSE

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan MEDENİ USUL HUKUKUNDA HADİSE başlıklı bu çalışma 04/03/2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	: AHMET CANPOLAT		
	Numarası	: 064233001005		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	: ÖZEL HUKUK/ MEDENİ USUL HUKUKU		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tezin Adı	: MEDENİ USUL HUKUNDA HADİSE		

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

Öğrencinin	Adı Soyadı	: AHMET CANPOLAT
	Numarası	: 064233001005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	: ÖZEL HUKUK/ MEDENİ USUL HUKUKU
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Recep AKCAN

Tezin Adı	: MEDENİ USUL HUKUKUNDA HADİSE
-----------	--------------------------------

ÖZET

Medeni Usul Hukukunda Hadise başlıklı çalışmamızda konuyu altı kısma ayırarak inceledik.

Birinci kısımda hadise kavramının tanımını yaptık. Daha sonra tarihi incelemesine yer verdik. İkinci kısımda ise Medeni Usul Hukukunda Hadisenin tespitinde geçerli olabilecek kriterleri ortaya koyduk ve bunları birer birer inceleme altına aldık. Üçüncü kısımda ise hadise ile benzerlik gösteren, fakat anlamları ve incelenmeleri itibariyle tamamıyla hadiseden farklı bir özellik arzeden “ön sorun” ve “bekletici sorun” kavramlarına yer verdik. Her ne kadar öğretilerde bir takım yazarlar tarafından “ön sorun” ile “hadise” nin aynı kavrammış gibi kullanımlarının doğru olmadığı hususuna dikkat çekmeye çalıştık. Çalışmamızın dördüncü kısmına geldiğimiz zaman burada hadise durumlarına değindik. Burada ise asıl üzerinde durduğumuz mesele hadiselerin her somut olaya göre değişiklik arz edebileceğidir. Bu açıdan, hadise durumlarına örnek vermek yerine hadisenin genel kriterlerinin kavranması, muhakeme esnasında ortaya çıkacak olan sorunların hangilerinin hadise teşkil edeceği, hangilerinin etmeyeceğini belirlemek adına daha basit bir çözüm yöntemi olacaktır. Çalışmamızın beşinci kısmında ise hadiselerin incelenmelerine, karara bağlanmalarına, hadise hakkında verilecek kararlara karşı kanun yollarına ve ortaya çıkma zamanına yer verdik. Son kısımda ise diğer yargı kollarında hadise ile ilgili düzenlemelere ve henüz yürürlükte bulunmayan Hukuk Muhakemeleri Kanununda ki hadisenin düzenleniş şekline yer verdik.

Sonuç olarak Medeni Usul Hukukunda Hadise kavramının yeteri kadar uygulayıcılar tarafından önemsenmediğine, bunun da yargılamanın gereksiz yere uzamasına ve masraf kaybına neden olduğu ve kanun koyucunun Medeni Usul Hukukunda Hadise gibi bir kurumu getiriş amacı dışında davalı ve davacı tarafından kullanıldığı kanaatine ulaştık.

Öğrencinin	Adı Soyadı	AHMET CANPOLAT		
	Numarası	064233001005		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	ÖZEL HUKUK/ MEDENİ USUL HUKUKU		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Recep AKCAN		
Tezin İngilizce Adı		Case in The Civil Procedure		

SUMMARY

We have investigated the topic by dividing it into six parts in our study, headlined ‘Case’ in ‘The Civil Procedure’.

In the first part, we have defined the concept ‘case’. Then, we have given place to its historical investigations. In the second part, we have put forward the criteria, which would be valid in the fixation of ‘case’ in the ‘Civil Procedure’ and we have investigated them one by one. In the third part, we have given place to the terms of ‘preliminary issue’ and ‘prejudicial issue’, which shows similarities with ‘case’ but showing totally a different feature from the ‘case’ in the consideration of their meanings and investigations. Even if some writers have used the concepts ‘preliminary issue’ and ‘case’ in the doctrine as if they are the same things, we have tried to take attention to this incorrect use. When it comes to the fourth part of our study, we have touched the ‘case’ conditions. Here, the main matter, which we have focused on, is that the cases would offer change according to the every concrete events. In this regard, instead of giving examples to case conditions, in the name of comprehending the general criteria of ‘case’, which one of the issues, which can be appear during the reasoning, will constitute ‘case’ and which one of them won’t constitute, it will be a more simple solution method. In the fifth part of our study, we have given place to the investigations of cases, its adjudicating, and the processes of law against to the determinations, which will be given about the case and to the time of its appearance. In the last part, we have given place to the corrections related with case in the other judgment departments and the correction shape of the ‘case’ in the Law Judgments Code which has not found yet in the force.

As a result, we have reached the belief that the concept of the ‘case’ in the ‘Civil Procedure’ has ignored enough by the appliers and so this causes to lengthen the judging needlessly and to expenditure loss and we have reached the belief that it has used by the defendant and the complainant except for the aim of bringing of the lawmaker an association like ‘case’ in the ‘Civil Procedure’.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	1
§1- HADİSE KAVRAMI	
I) KAVRAM SORUNU.....	3
II) TANIM	4
III) TARİHİ GELİŞİMİ	6
§2- HADİSENİN TESPİTİNDE GEÇERLİ SAYILABİLECEK KRİTERLER	
I) BİR HUKUK DAVASI MEVCUT OLMALI	6
II) MUHAKEME ESNASINDA USULE İLİŞKİN BİR SORUN OLMALI	8
III) ESAS SORUNDAN ÖNCE ÇÖZÜME KAVUŞTURULMALIDIR .	8
IV) ORTAYA ÇIKAN SORUNUN MAHKEMENİN GÖREVİ İÇERİSİNDE KALMASI GEREKİR	9
§3- MUKAYESELİ HUKUK BAKIMINDAN HADİSENİN BENZER KURUMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI	
I) GENEL OLARAK	10
II) BEKLETİCİ SORUNDAN FARKI.....	11
III) ÖN SORUNDAN FARKI	12
§4- HADİSE DURUMLARI	
I) GENEL OLARAK	14
II) KANUNDA DÜZENLENEN VE ÖĞRETİ DE KABUL GÖREN HADİSE DURUMLARI	15
A) Hakimin Reddi	15
1) Genel Olarak.....	15

2) Ret Sebepleri.....	16
3) Hakimin Reddi Usulü	19
a) Hakimin Kendi Kendini Reddetmesi	20
b) Taraflardan Birinin Hakimi Reddetmesi.....	21
4) Yargıtay Başkan ve Üyelerinin Reddi.....	26
B) Davaya Müdahale Talebine İtiraz	27
C) Eski Hale Getirme Talebi	28
1) Genel Olarak.....	28
2) Eski Hale Getirme Şartları.....	29
3) Eski Hale Getirme Talebi	32
D) İlk İtirazlar.....	35
1) Genel Olarak.....	35
2) İlk İtiraz Türleri	37
a) Teminat Gösterilme Talebi.....	37
b) Yetki İtirazı	38
c) Derdestlik İtirazı.....	39
d) Davaların Birleştirilmesi Talebi.....	41
e) Dava Dilekçesinin, Cevap Layihasının ve Davetiyelerin Düzenlenmesinde Kanuni Noksanlık Bulunduğu veya Tebliğatin Usulüne Uygun Olarak Yapılmadığı İtirazı	41
f) Karşılık Davanın Kabule Şayan Bulunmadığı İtirazı	43
3) İlk İtirazların İleri Sürülme Usulü	43
4) İlk İtirazların İncelenmesi Usulü	45
5) İlk İtirazların Karara Bağlanması	46
E) Bilirkişinin Reddi.....	48
F) Senedin Sahteliği İddiası.....	50

1) Adi Senetlerin Sahteliği İddiası.....	50
2) Resmi Senetlerin Sahteliği İddiası.....	52
G) İş Bölümü İtirazı.....	54
1) Genel Olarak.....	54
2) İş Bölümü İtirazının Reddi	56
3) İş Bölümü İtirazının Kabulü	57
H) Diğer Hadise Durumları	59
§5- HADİSELERİN İLERİ SÜRÜLME USULÜ, İNCELENMESİ, KARARA BAĞLANMASI, HAKKINDAKİ KARARLARA KARŞI KANUN YOLLARI VE ORTAYA ÇIKMA ZAMANI	
I) HADİSELERİN İLERİ SÜRÜLME USULÜ	62
II) HADİSELERİN İNCELENMESİ	65
III) HADİSELERİN KARARA BAĞLANMASI VE HADİSE HAKKINDAKİ KARARLARA KARŞI KANUN YOLLARI	68
IV) HADİSELERİN ORTAYA ÇIKMA ZAMANI.....	72
§6- HADİSENİN DİĞER YARGI KOLLARINDAKİ DÜZENLEMESİ VE HADİSENİN HUKUK MUHALEMELERİ KANUNUNDAKİ DÜZENLEMESİ	
I) HADİSENİN DİĞER YARGI KOLLARINDAKİ DÜZENLENMESİ.....	72
A) Hadisenin Ceza Muhakemesi Kanunundaki Düzenlemesi	72
B) Hadisenin İdari Yargılama Usul Kanunundan Farkı	74
II) HADİSENİN HUKUK MUHALEMELERİ KANUNUNDAKİ DÜZENLEMESİ	76
SONUÇ	79
KAYNAKÇA	81

KISALTMALAR

AY.	: Anayasa
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
E.	: Esas
D.	: Daire
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HMK.	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK.	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBK.	: Yargıtay İdari Başkanlar Kurulu
İİK.	: İcra İflas Kanunu
İYUK.	: İdari Yargılama Usulü Kanunu
K.	: Karar
m.	: madde
MÖHUK.	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Kanunu
Not. K.	: Noterler Kanunu
s.	: sayfa
TBMM.	: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TD.	: Ticaret Dairesi
Teb. K.	: Tebligat Kanunu
Teb. Tüz.	: Tebligat Tüzüğü
TMK.	: Türk Medeni Kanunu
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı

GİRİŞ

Bir uyuşmazlığın çözümünde görevli ve yetkili olan mahkeme, önüne gelen esas sorunun çözümünü sağlamak için; ortaya çıkabilecek olan her türlü sorunları da çözümlenmek mecburiyetindedir. Yani davanın hakimi, yargılamanın da hakimidir¹.

Bir yargılamanın sorunsuz bir biçimde ilerlemesi oldukça zordur. Sorunların da ortaya çıkması muhakemenin her aşamasında mümkündür².

Hukuk yargılamasında, sorunların ortaya çıkmasının birçok sebebi vardır. Bunun en temel sebebi kanaatimizce, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na (HUMK) hakim olan ilkelere, davanın taraflarca hazırlanma ilkesinin mevcut olmasından dolayı ortaya çıkan sorunlardır. Çünkü taraflar muhakemenin yürüyüşünü tanzim etmek amacıyla mahkeme tarafından bazı kararların verilmesini isteyebilirler³.

Muhakeme esnasında tarafların çıkardıkları sorunlar haricinde ki sorunların ortaya çıkmasında, yargılamanın bir sujesi olan hakimden kaynaklanan sebeplerin etkisi olabileceği gibi⁴; esas sorunun çözümünde yardımcı olabilecek kişilerden kaynaklanan sebeplerin de etkisi olabilir⁵.

---

¹ Ancak hakim, yapmış olduğu yargılamanın amacının, hizmet ettiği hukuk ile sınırlı olduğunu unutmamalıdır. YILDIRIM, Kamil, İlkeler Işığı Altında Medeni Yargılama Hukuku, İstanbul, 2002, s. 87.

² ERSOY, Rifat, İzahatlı-Notlu-İçtihatlı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara, 1975, s. 499.

³ BELGESAY, Mustafa Reşit, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi-Teoriler, İstanbul, 1949, s. 268.

⁴ Bkz. §4, II, A.

⁵ Örneğin bilirkişinin reddi. Bkz. §4,II, E.

İşte esas sorun çözüme kavuşturulmadan evvel yargılamaya devam edilebilmesi için usule ilişkin olarak çözüme kavuşturulması gereken tüm bu sorunlar hadise teşkil eder. Mahkeme bu sorunları yani hadiseleri inceleyip çözüme kavuşturmadan evvel esasa giremez.

Hadiseler hakkında verilecek olan kararlardan bazıları muhakemenin sahasını genişleteceği gibi⁶; bazıları ise muhakemenin sahasını daraltır⁷.

Biz bu çalışmamızda medeni usul hukukunda hadise kavramını ele aldık. Böyle bir konuyu ele alıp incelememizde ki temel hedef; hadisenin hukuk davasında muhakeme esnasında oldukça sık olarak ortaya çıkıyor olmasına rağmen uygulayıcılar tarafından yeteri kadar bilgi sahibi olunmadan uygulamanın sürdürülüyor olmasıdır. Bu konuda yapmış olduğumuz araştırmalar da şimdiye kadar hadise hakkında herhangi bir bilimsel eser ortaya konulmadığını, yeteri kadar da önemsenmediğini fark etmiş bulunmaktayız. İşte biz de bu eksikliğin giderilmesi açısından böyle bir çalışma içerisine girdik.

Bu açıdan birinci kısımda, hadise kavramına, ikinci kısımda hadisenin tespit edilmesinde geçerli kriterlere, üçüncü kısımda hadisenin mukayeseli hukuk açısından benzer kurumlarla karşılaştırılmasına, dördüncü kısımda hadise durumlarına, beşinci kısımda hadiselerin ileri sürülme usullerine, incelenmelerine, karara bağlanmalarına, hadise hakkında verilecek kararlara karşı kanun yollarına ve ortaya çıkma zamanına, son olarak altıncı kısımda ise hadisenin, diğer yargı kollarındaki düzenlemesine ve Hukuk Muhakemeleri Kanununda ki (HMK) düzenlemesine yer verdik.

---

⁶ Örneğin “davaya müdahale”. Bkz. §4, II, B, BELGESAY, s. 268.

⁷ Örneğin “iddiaların tefriki”. Bkz. §4, II, H; BELGESAY, s. 268.

§1- HADİSE KAVRAMI

I) KAVRAM SORUNU

Hadise kelimesi Arapça da var olan “hadis” kelimesinden dilimize geçmiş olan bir terimdir⁸.

Kanun koyucu, hadise kelimesine özel bir anlam yükleyip medeni usul hukukunda bir kurum haline getirmiştir⁹.

Öğreti de ve uygulamada hadise terimi yerine farklı terimler de kullanılmaktadır. Örneğin hadise yerine ara sorun¹⁰, ön sorun¹¹ veya küçük davacılar¹² terimlerine rastlanmaktadır.

Hukuk Muhakemeleri Kanununda da, öğreti ve uygulamaya paralel olarak hadise terimi yerine ön sorun kavramına yer verilmiştir (HMK. m. 168)¹³.

Öğreti de bazı yazarlar tarafından mahkeme isimlerinin belirlenmesi için de yine hadise kavramı kullanılmıştır. Örneğin ilk derece mahkemelerinin yerine *hadise mahkemeleri* de denmektedir.

---

⁸ Hadis, “sonradan meydana gelen olay” anlamına gelmektedir. YILMAZ, Ejder, Hukuk Sözlüğü, Ankara, 2002, s. 437.

⁹ Bkz. HUMK m. 222 vd., m. 483 vd.

¹⁰ PEKCANITEZ, Hakan, Bekletici Sorun, Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1980/1-4, s. 252 ; YILMAZ, Ejder, Hukuk Sözlüğü, s. 437.

¹¹ TERCAN, Erdal, Medeni Usul Hukukunda Eski Hale Getirme, Ankara, 2006, s. 262; Yargıtay’da hadise kavramı yerine bazı karalarında ön sorun kavramını tercih etmiştir. 8. HD., 12.11.1984, E. 10234, K. 10216, YENER, Orhan, Tatbikatta İzahlı-İçtihatlı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara, 1996, s. 132-133.

¹² KURU, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü, 6. Bası,C. III., Ankara, 2001, s. 3203.

¹³ BUDAK, Ali Cem, Karşılaştırmalı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı, İstanbul, 2009, s. 161.

HUMK'un 314. maddesinde sahtelik iddiasının incelenmesi konusunda "davayı hadise" terimi kullanıldığını görmekteyiz¹⁴.

Biz ise çalışmamızda, hem aşağıda ele alıp inceleyeceğimiz ön sorun kavramıyla karışmaması için¹⁵, hem de yerleşmiş bir terim olması itibariyle hadise kavramını kullanacağız¹⁶.

II) TANIM

Hadise sözlük manası itibariyle *olay* anlamına gelmektedir¹⁷.

Öğreti de hadiseyle ilgili olarak çeşitli ve fakat birbirine benzer tanımlamalar yapılmıştır.

Dar anlamda hadise, bir davanın görülmesi sırasında ortaya çıkan usule ilişkin sorun olarak tanımlanabilirken¹⁸, geniş anlamda ise, yargılama esnasında ortaya çıkan ve çözülmesi gereken her türlü sorun olarak tanımlanabilir¹⁹. Kanaatimizce yargılama esnasında ortaya çıkabilecek olan her türlü sorunu hadise kavramı içerisine dahil etmek uygun değildir. Çünkü her türlü sorunu dediğimiz takdirde ön sorun kavramını da hadise kavramı içerisine dahil etmekteyiz.

---

¹⁴ Bkz. §4, II, F.

¹⁵ Bkz. §, I, A.

¹⁶ KURU, Baki/YILMAZ, Ejder/ARSLAN, Ramazan, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara, 2004, s. 560.

¹⁷ BERKİ, Ali Himmet, Türk Hukukunda Lügat ve İstılahlar , İstanbul, 1973, s. 141.

¹⁸ MUTLU, Latif, Hukuk Sözlüğü, İstanbul, 2004, s. 126.

¹⁹ PEKCANITEZ, Hakan/ ATALAY, Oğuz/ ÖZEKES, Muhammet, Medeni Usul Hukuku, Ankara, 2006, s. 339; ERDOĞAN, Celal, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara, 1982, s. 342.

Halbuki bu iki kavram birbirine benzer ve fakat birbirinden ayrı kavramlardır. Bu yüzden böyle bir tanımlamayı uygun bulmamaktayız²⁰.

Başka bir tanımlamaya göre ise; bir davanın tahkiki esnasında ortaya çıkan usule müteallik ve bir mesele yani davanın esası hakkındaki tahkikatta karşılaşılan ve önceden halledilmesi icap eden arıza ve ihtilaflardır²¹.

Öğretide ki diğer bir tanım; görülmekte olan bir davaya müteallik ve fakat ondan evvel çözüme kavuşturulması gereken yargısal sorunlara *hadise* denir²².

Hadiseyi ortaya çıkaran hususlar esas sorunlar olmayıp bizatihi tali mahiyetteki ihtilaflardır²³. Hadise kavramı öğretide davanın karara bağlanabilmesi için çözümlenmesi gereken asıl dava üzerine aşılınmış küçük davacıklar şeklinde de vasıflandırılmıştır²⁴.

Tüm bu tanımlamalar çerçevesinde bize göre ise: Bir davanın görülmesi esnasında ortaya çıkan ve asıl sorun incelenip çözüme kavuşturulmadan evvel, öncelikli olarak aynı mahkeme tarafından çözüme kavuşturulması gereken muhakeme usulüne ilişkin sorunlara hadise denir.

---

²⁰ Konuya ilişkin detaylı bilgi için bkz. §3, III.

²¹ ERSOY, s. 499.

²² KURU, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü C. III, Ankara, 2001, s. 3201; ÖNEN, Ergun, Medeni Yargılama Hukuku, Ankara, 1979, s. 188; Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, Türk Hukuk Lügati, Ankara, 1991; BİLGE, Necip, Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara, 1967, s. 56.

²³ POSTACIOĞLU, İlhan E., Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul, 1968, s. 416.

²⁴ YILMAZ, Ejder, Hukuk Sözlüğü, s. 437; ÖNEN, s. 188; POSTACIOĞLU, s. 416; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 339.

III) TARİHİ GELİŞİMİ

İsviçre'nin 1925 tarihli Nöşatel Kanunundan alınan HUMK'un kabulünden evvel kendimize ait herhangi bir medeni usul kanunumuz bulunmamaktaydı. Bu yüzden hadise hakkında yapılacak tüm açıklamaların esas kaynağı 1086 sayılı HUMK.

16.06.1927 tarihli TBMM'nin Yetmiş Beşinci İçtimasında HUMK'a ilişkin birçok madde kabul edilmiştir. Bu maddelerin genel kurulda görüşülmesi mümkün olmamış hadiseye ilişkin maddeler de dahil olmak üzere birçok madde tartışılmaksızın toplu olarak kabul edilmiştir²⁵.

HUMK'u kendimize uyarlayabilmemiz açısından günümüze gelene kadar HUMK'ta, yıllar içerisinde de çeşitli kanunlarla bir çok maddede köklü değişiklik olmasına rağmen; hadiseye ilişkin maddeler de herhangi bir değişiklik yapma yoluna gidilmemiştir²⁶.

HMK' da ise, genel itibariyle HUMK'la aynı doğrultuda düzenlemeler yapılmıştır²⁷.

§2- HADİSENİN TESPİTİNDE GEÇERLİ SAYILABİLECEK KRİTERLER

Hadiseyi: "Bir davanın görülmesi esnasında ortaya çıkan ve asıl sorun incelenip çözüme kavuşturulmadan evvel, öncelikli olarak aynı mahkeme tarafından çözüme kavuşturulması gereken muhakeme usulüne ilişkin sorunlara denir" şeklinde tanımlamıştık.

---

²⁵ TBMM, Zabıt Ceridesi, Cilt: 33, Ankara, 1927, s. 29.

²⁶ KURU/YILMAZ/ARSLAN, s. 77-78.

²⁷ Bkz. §6, II.

Bu tanıma göre hangi durumların hadise teşkil edeceklerine dair bir kriter getirmeye kalkışırsak dört ayrı başlık halinde konuyu sınıflandırabiliriz.

D) BİR HUKUK DAVASI MEVCUT OLMALI

Medeni usul hukukunda hadiseden bahsedebilmemiz için öncelikli olarak bir hukuk davası mevcut olmalıdır. Çünkü ortada bir hukuk davası yoksa yargılamaya ilişkin bir sorun da yok demektir.

Dava, hakkına tecavüz edildiği ileri sürülen kişinin mahkemeye başvurarak hakkının mahkeme eliyle korunmasını istemesidir²⁸. Hukuk davası kavramı, uyuşmazlığın özel hukuk ilişkisinden kaynaklandığını gösterir.

Hukuki himaye talep edene “davacı”, haksız bir talepte bulunan, bir başkasının subjektif hakkını ihlal eden veya tehlikeye sokan kişiye ise “davalı” denir. Subjektif hakkın mahkeme tarafından korunmasına ise “dava hakkı” denir.

Dava hakkından istifade edebilmek içinse davalının hukuki yararı olması gerekir. Davacının herhangi bir hukuksal koruma talebi olmaksızın mahkemenin kendiliğinden olaya el koyup değerlendirmesi HUMK. m. 72, “Hakim iki taraftan birinin talebi olmaksızın re'sen bir davayı tetkik ve halledemez” hükmü gereğince yasaktır.

Bir dava açıldıktan sonra mahkemenin davanın esası hakkında inceleme yapabilmesi için yerine getirilmesi gereken şartlara da “dava şartları” denir. Bu dava şartları ise mahkemeye ilişkin dava şartları (yargı hakkı, yargı yolu, görev ve kamu düzenine ilişkin yetki halleri), taraflara ilişkin dava şartları (davada iki tarafın bulunması , taraf ehliyeti, dava ehliyeti, davaya vekalet ehliyeti ve geçerli vekaletname), dava konusuna ilişkin dava şartları (kesin hüküm bulunmaması, hukuki yarar), özel kanunlardaki dava şartlarıdır²⁹.

---

²⁸ YILMAZ, Hukuk Sözlüğü, s. 144.

²⁹ KURU/YILMAZ/ARSLAN, s. 261-262, 307-317.

Dava şartlarının da varlığıyla beraber bir hukuk davasından artık bahsedebiliriz. Dava şartları oluşmamışsa hukuk davasının dinlenebilme şartı da yoktur. Bu durumda davanın esasına girilmeden davanın reddi gündeme gelecektir³⁰.

II) MUHAKEME ESNASINDA USULE İLİŞKİN BİR SORUN OLMALI

Genel itibariyle hadiseler muhakeme esnasında ortaya çıkan ve usule ilişkin sorunlardır³¹.

Kanaatimizce asıl soruna ilişkin olarak ortaya çıkan sorunlar ise ön sorun teşkil etmektedir. Hadise ile ön sorunu birbirinden ayıran temel özellikte budur.

Örneğin hadise durumları başlığı altında incelediğimiz senetlerin sahteliği iddiası kanaatimizce ön sorun teşkil etmektedir. Her ne kadar kanun koyucu HUMK. m. 314'te, senedin sahteliği iddiasının hadiseler gibi hallolunacağını söylese de senedin sahteliği usule ilişkin bir sorun olmayıp esas soruna ilişkin bir sorun olduğu için, hadise değil aksine ön sorun teşkil edecektir.

III) ESAS MESELEDEN ÖNCE ÇÖZÜME KAVUŞTURULMALIDIR

Hadiselerin incelenmesi esas meselenin incelenip karara bağlanmasından evveldir. Fakat gözlemlediğimiz kadarıyla uygulamada hadise hakkında inceleme yapılıp karar verilmeden önce esas mesele görüşülmeye devam edilmektedir. Kanaatimizce böyle bir uygulama uygun değildir. Çünkü hadise incelemesi

---

³⁰ Örneğin, “hukuki yarar yokluğundan davanın reddine”, “yargı yolu yönünden dava dilekçesinin reddine” “sıfat yokluğu nedeniyle davanın reddine” gibi.

³¹ İstisnai duruma gösterilebilecek en güzel örnek ilk itirazlardır. Bkz. §4, II, D.

neticesinde verilecek olan karar esas meseleyi etkileyebilir veya davanın o mahkemede görülmesine son verebilir. Şöyle ki, bir hadise durumu olan yetki itirazı neticesinde mahkeme yetkili olmadığına karar verirse, o ana kadar harcanan emek, zaman boş yere kullanılmış olacak ve yapılan masrafların büyük bir çoğunluğu da boşuna yapılmış olacaktır.

İşte açıklanan tüm bu hususlardan dolayı hadise hakkında karar verilmeksizin esas sorunun görülmeye devam edilmesi doğru değildir. Yargıtay'ın da görüşü bu yöndedir³².

IV) ORTAYA ÇIKAN SORUNUN MAHKEMENİN GÖREVİ İÇERİSİNDE KALMASI GEREKİR

Esas soruna bakan mahkeme, görevli ve yetkili olması halinde usule ilişkin olarak ortaya çıkacak olan sorunları da inceleyip çözüme kavuşturabilir.

Genellikle esas sorunu çözüme kavuşturmakla görevli ve yetkili olan mahkeme ortaya çıkacak olan sorunların çözümü için de yetkili ve görevli olsa da (bu durumda ya hadiseden ya da ön sorundan bahsedebiliriz) bazen görev ve yetkiye ilişkin hükümler gereğince bazen de kanunlardaki özel hükümler gereğince ortaya çıkacak olan sorunu çözemeyebilir³³.

---

³² “Somut olayda da, süresinde verdiği cevap dilekçesiyle yetki ve iş bölümü itirazında bulunan davalı D.T. vekilinin bu iddiaları karşısında olumlu ya da olumsuz bir karar verilerek davalı vekiline tebliğ edilmesi ve taraf teşkili bu şekilde sağladıktan sonra işin esasının incelenmesine geçilmesi gerekirken, mahkemece bu hususta karar verilmeksizin yargılamaya devam olunması davanın esası hakkında hüküm kurulması, savunma hakkını kısıtlayıcı ve hükmün sonucuna etkili olabilecek nitelikte bir usul hatası olduğundan doğru olduğu görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir”. 11. H.D., 09.02. 2004, E. 6400, K. 1008, PEKCANITEZ / ATALAY / ÖZEKES, s. 339-340.

³³ Örneğin bekletici meselede olduğu gibi. Bkz §3, II.

Ortaya çıkan sorunun çözümü için bir başka mahkemenin görevli veya yetkili olması halinde hadiseden bahsetmemiz mümkün olmayacaktır. Çünkü bu durumda başka bir kurum olan bekletici meselenin varlığından söz edilebilir.

§3- MUKAYESELİ HUKUK BAKIMINDAN HADİSENİN BENZER KURUMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

I) GENEL OLARAK

Muhakeme esnasında her zaman ortaya çıkacak olan sorunlar hadise teşkil etmeyebilir. Buna benzer şekilde asıl sorunun çözümüne doğru giden parça parça çözüme kavuşturulması gereken sorunlar da ortaya çıkabilir. İşte bu sorunlar da aynı mahkeme tarafından çözüme kavuşturulur. Fakat bazen bu sorunların çözüme kavuşturulması açısından asıl davayı gören mahkeme yetkili ve görevli olmayabilir.

Burada değindiğimiz hadise kavramıyla benzerlik gösteren ön sorun ve bekletici sorun kavramlarıdır. Genel itibariyle sorunun aynı mahkemede çözüme kavuşturulması gereken durumlarda ön sorundan, farklı mahkemede çözüme kavuşturulması gereken durumlarda ise bekletici sorundan söz edebiliriz.

Öğretide birçok yazar, hadise, ön sorun (meselei mukaddime) ve bekletici sorun (meselei müstehire) kavramlarını kendilerine göre adlandırmakta bu da bir kavram kargaşasına yol açmaktadır. Örneğin bazı yazarlar ön sorun yerine ara sorun da demektedir³⁴. Fakat biz yukarıda hadise kavramını ara sorun olarak isimlendirmiştik³⁵. Yine aynı şekilde bekletici sorun tabiri yerine ön sorun tabiri de kullanılmaktadır³⁶. Hatta bazı yazarlar ön sorun kavramıyla bekletici

---

³⁴ KURU, C. III, s. 3207.

³⁵ Bkz. s. §1, I; Aynı yönde bkz., PEKCANITEZ, s. 252.

³⁶ USLU, Nazmi, Yeni Hukuk Lügati ve Hukuk Terimleri Sözlüğü, İstanbul, 1964, s. 209.

sorun kavramını birbirinden ayırt edebilmek için ön sorun yerine bekletici ön sorun da demektedir³⁷.

Mesele-i müstehire ve mesele-i mukaddime kavramları eski olmaları ve kavram kargaşasına neden olmamaları açısından kullanılmalrı uygun olabilir. Fakat bu kavramlar da günümüz Türkçe'siyle uyum sağlamayacaktır.

Biz de, günümüz Türkçesine uyum sağlaması açısından ve genel olarak da kullanılması açısından mesele-i müstehire yerine "bekletici sorun" ve meselei mukaddime yerine de "ön sorun" kavramlarını kullanacağız.

II) BEKLETİCİ SORUNDAN FARKI

Bir mahkemede asıl sorun hakkında karar verebilmek için daha önce çözülmesi gereken bir sorunun, başka bir mahkeme tarafından karara bağlanması gereken durumlarda bekletici sorunun varlığından söz edilir³⁸.

Bir mahkemenin başka bir mahkemede görülen davanın sonucunu kendi davası açısından bekletici sorun yapması bazı hallerde zorunlu iken³⁹; bazı hallerde ise ihtiyaridir⁴⁰. Bunlardan ihtiyari olan hallerde hakim, "davanın

---

³⁷ PEKCANITEZ, s. 252-253.

³⁸ KURU, C. III, s. 3210; Bekletici mesele tabiri yerine, geciktirici mesele, ön sorun tabirleri de kullanılmaktadır. PEKCANITEZ, s. 251; Sırf davayı uzatmak amaçlı başka yerde dava açan ve bunun bekletici sorun yapılmasını isteyen taraf kötü niyetlidir. Tarafın isteğinin reddi daha uygun olacaktır. POSTACIOĞLU, s. 126.

³⁹ Anayasa Mahkemesi kararlarının, Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarının, Danıştay'da açılacak yorum davalarının ve vatandaşlıkla ilgili davaların beklenilmesi gibi. KURU, C. III, s. 3214-3215.

⁴⁰ Kanunda açık bir şekilde mahkemenin zorunlu bekletici sorun yapması belirtilmiyor ise, bekletici sorun yapmak ihtiyaridir. KURU, C. III, s. 3214

hakimi, yargılamanın da hakimidir” deyiminden yola çıkarak ortaya çıkan problemi ön sorun olarak kabul edebilir ve karara bağlayabilir⁴¹.

Kanunda belirtilen haller haricinde de gerekli olduğu takdirde bekletici sorun yapılabilir⁴².

Hadise ile bekletici sorunu birbirinden ayıran özellik, hadise, görülmekte olan davanın hakimi tarafından çözüme kavuşturulurken; bekletici sorun da ise, farklı bir mahkeme tarafından çözüme kavuşturulur⁴³.

III) ÖN SORUNDAN FARKI

Yukarıda da açıkladığımız gibi hadise terimi yerine gerek öğretide gerekse uygulama da ön sorun terimi de kullanılmaktadır⁴⁴. Halbuki bu iki kavram birbirinden farklıdır. Biz bu iki kavramın aynı anlamdaymış gibi kullanımın doğruluğuna inanmıyoruz.

Hadise, bekletici sorundan ziyade ön soruna daha çok benzerlik göstermektedir. Çünkü ön sorun da tıpkı hadiseler gibi asıl uyuşmazlığın görüldüğü mahkeme tarafından ve esas sorundan evvel çözüme kavuşturulması gerekir.

Esas sorunun çözümü için, bir ön sorunlar zincirinin her halkasının çözüme kavuşturulması gerekir. İşte burada oluşacak her halka yargılamayı yapan mahkeme açısından bir ön sorun teşkil eder⁴⁵.

---

⁴¹ Yargılama adına istenilen yararı sağlamayacak boş yere davayı uzatacaksa, bekletici sorun yapmak yerine ön sorun olarak kabul edilip karar verilmesi daha doğru olacaktır. PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 341.

⁴² KURU, C. III, s. 3210.

⁴³ PEKCANITEZ, s. 252.

⁴⁴ Bkz., §1, I.

⁴⁵ KURU / YILMAZ / ARSLAN, s. 562.

Esas sorunu çözümlenecek olan mahkeme, önüne çıkacak ön sorunları da çözümlenmek zorundadır. Bunu da genel usullere göre yapması gerekir⁴⁶.

Kanaatimizce burada hadiseyi, ön sorundan ayıran en önemli özellik hadiselerin yargılama esnasında usule ilişkin sorunlar olmalarıdır. Ön sorunlar ise esas sorunun çözüme kavuşturulabilmesi için usule ilişkin olmayan parça parça çözümlenmesi gereken sorunlardır.

Hadise kavramıyla ön sorun kavramı gerek öğretide gerekse uygulamada sıklıkla karıştırılmakta hatta çoğu kere aynı kavrammış gibi telaffuz edilmektedir. Örneğin Yargıtay 6. HD.'nin 18.10.1985, E. 9851, K. 11014 sayılı kararında; "6570 sayılı yasanın 7/b,c,ç maddelerine dayanan tahliye davasının anılan yasa maddeleriyle İİK.'nın 272. Maddesinin kıyasen uygulanması ve yerleşmiş içtihatlar uyarınca kira akdinin hitamını takip eden bir ay içerisinde açılması gerekir. Daha önce veya bir aylık açma süresi içerisinde tahliye iradesi kiracıya bildirilmişse, bu irade açıklaması süreyi koruyacağından bu bildirim takip eden sürenin sonuna kadar dava açma hakkı saklı tutulmuş sayılır. Bu cihet kamu düzenine ilişkin olduğu için davalı tarafla ileri sürme şartı aranmaksızın mahkemece kendiliğinden nazara alınması gerekir. Davanın süresinde açılıp açılmadığının tespiti için öncelikle akdin başının, sürenin böylece sürenin sona eriş tarihinin bilinmesi icap eder. Davacının bu tarihleri bildirmesi gerekir. Davalı karşı çıkarsa bu cihetin bir *hadise* olarak çözümlenmesi, bu konuda tanık dahil taraf delillerinin toplanması gerekir" demek suretiyle bizce ön sorun teşkil eden bir sorun Yargıtay tarafından hadise olarak nitelendirilmektedir⁴⁷.

Hadise durumları başlığı altında incelediğimiz senetlerin sahteliği iddiası da kanaatimizce burada yapılan açıklamalar çerçevesinde ön sorun teşkil

---

⁴⁶ ÇATALKAYA, Cevdet/TARIKOĞULLARI, Abdurrahman/ÖZCAN, Mustafa Hamdi, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara, 1965, s. 239.

⁴⁷ SINMAZ, Burhan/ KARATAŞ, İzzet, İçtihatlarla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve İlgili Mevzuat, Ankara, 1987, s. 400.

etmektedir. Fakat kanun koyucu HUMK m. 314'te, " Senedin sahteliği iddiası *hadise* şeklinde ileri sürülür ve bir *hadise* gibi incelenir" dediği için hadise durumları başlığı adı altında incelemiş bulunmaktayız⁴⁸.

§4- HADİSE DURUMLARI

I) GENEL OLARAK

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun hadiseyi düzenleyen 222-225 maddeleri ve 483-485 maddeleri, hadisenin ne olduğunu ve ne şekilde inceleyeceğini hüküm altına almış, fakat nelerin hadise teşkil ettiğini açıkça belirtmemiştir.

Her ne kadar hadiseyi düzenleyen HUMK 222-225 ve 483-485 maddeleri nelerin hadise olduğunu belirtmemiş ise de, kanun koyucu bazı kurumların hadiseler gibi incelenip neticelendirileceklerini söylemiştir. Bazı durumlar ise öğretide hadise durumu olarak nitelendirilmiştir. Bu iki durum aşağıda ayrıntılı bir şekilde inceleme altına alınacaktır.

Yukarı da belirtilen hadise durumları içerisine girmeyen elbette ki bir çok hadise durumu ortaya çıkabilir. Elbette ki burada yargılama esnasında ortaya çıkabilecek bütün hadise durumlarını tahmin etmemiz ve bunları inceleme altına almamız mümkün değildir. Çünkü her somut olayın niteliğine göre ortaya çıkacak olan hadise durumları farklılık arz edebilir.

Biz burada öncelikli olarak yukarıda bahsettiğimiz ilk iki duruma giren hadise durumlarına ayrıntılı bir şekilde değineceğiz, geri kalan hadise durumlarını ise diğer hadise durumları başlığı altında inceleyeceğiz⁴⁹.

---

⁴⁸ Bkz. §4, II, F.

⁴⁹ Bkz. §4, II, H.

II) KANUNDA DÜZENLENEN VE ÖĞRETİ DE KABUL GÖREN HADİSE DURUMLARI

A) Hakim Reddi

1) Genel Olarak

Hakimin reddi müessesesinin konuluş amacı, sadece hakim tarafsızlığını sağlamak değil; aynı zamanda taraflarda da hakim tarafsızlığı konusunda kesin bir kanaatin oluşturulmasıdır⁵⁰.

Hakimin tarafsız bir yargılama yapamayacağı düşüncesinin bulunduğu durumlarda; ya hakim kendisini reddeder ya da taraflardan biri hakimi reddeder (HUMK m.29)⁵¹.

Hakimin reddi talebi bir dava değil, *hadisedir*⁵². Ancak bu husus kanun koyucu tarafından değil öğretilerde hadise durumu olarak kabul edilmektedir.

HUMK m. 29/6'da ki; "hakimin tarafsızlığından şüphe edilmesini gerektiren önemli sebeplerin bulunması ret sebebidir" hükmüyle hakim reddi sebeplerinin tahdidi olmadığını anlıyoruz⁵³. Burada hemen şunu da belirtmek

---

⁵⁰ ÜSTÜNDAĞ, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, C. I,II, İstanbul, 1997, s. 129; POSTACIOĞLU, s. 76; KONURALP, Haluk, Medeni Usul Hukuku, Eskişehir, 2006, s. 15.

⁵¹ KURU, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü C. I, s. 86; YENER, Orhan, Tatbikatta İzahlı- İctihatlı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanun Şerhi, Ankara, 1996, s. 32.

⁵² KURU, Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. I, s. 98.

⁵³ Tahdidi olmamakla birlikte sunulan bu imkanın taraflarca kötüye kullanımının da önüne geçmek gerekir. Çünkü gelişigüzel kullanımına izin verildiği takdirde bu sefer davanın sonuçlanması mümkün olmayacaktır. ÜSTÜNDAĞ, s. 126, POSTACIOĞLU, s. 75; ALANGOYA, Yavuz, Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul, 2003, s. 48.

lazımdır ki ret sebepleri kişiseldir yani sadece hakim reddedilebilir mahkeme reddedilemez⁵⁴.

2) Ret Sebepleri

Hakimin reddi sebepleri HUMK m. 29'da şu şekilde düzenlenmiştir⁵⁵.

- Davada iki taraftan birine nasihat vermiş veya yol göstermiş olması,

Hakim davayı aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirirken taraflardan bir talepte bulunmuş veya onlara karanlık noktaları aydınlatmak amacıyla soru sormuşsa bu nasihat verme veya yol gösterme olarak algılanmamalıdır.

Davada ilk itirazlar veya def'i varsa taraflardan birine bunları hatırlatması nasihat verme ve yol gösterme olarak algılanır ve hakim reddi sebebidir.⁵⁶

- Davada iki taraftan biri veya üçüncü şahıs muvacehesinde kanunen icap etmeden reyini beyan etmiş olması

Hakimin kanuni olarak görüşünü açıklaması gereken durumlar ret sebebi olarak kabul edilemez. Örneğin ihtiyati tedbir⁵⁷ veya ihtiyati haciz taleplerinin

---

⁵⁴ KURU, C. I, s. 86; YENER, s. 32.

⁵⁵ “..... incelenen dosya kapsamına göre, davalı tarafın ileri sürdüğü sebeple m. 29'da sayılı sebeplerden olmayıp, işin esası yönünden temyiz nedeni olup, mercii hakimliğince istemin reddine ilişkin verilen karar usul ve yasaya uygun bulunduğundan, davalı tarafın işin esasına yönelik temyiz itirazlarının reddiyle hükmün bu bölümünün onanmasına”. 21. HD., 10.06.1998, E. 6140, K. 6050, ERGÜN, Zafer, İçtihatlı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara, 2005, s. 215.

⁵⁶ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 139; Yine aynı şekilde hakim davadan evvel veya dava esnasında taraflardan birine karşı kendisine bir avukat tutmasını, onunla istişarede bulunmasının daha faydalı olacağını söylemesi reddi gerektirmez. BİLGE, s. 98; ANSAY, Sabri Şakir, Hukuk Yargılama Usulleri, Ankara, 1960, s. 51.

kabulü veya reddi yönündeki kararları veya kısmi davayı karara bağlayan hakimin alacağı kalan kısmı için açılan davada daha önceden kısmi davada görüşünü beyan ettiği veya yargılamanın yenilenmesi davasına bakan hakimin, asıl dava üzerinde görüş beyan ettiği veya dosyası Yargıtay'dan dönen hakimin daha önce o dosyayla ilgili olarak karar vermiş olması görüş bildirme olarak kabul edilemez ve rey ihsası olarak kabul edilip ret talebinde bulunulamaz. Çünkü bu tür kararlar hem kanun gereğidir hem de davanın aydınlatılabilmesi için gerekli olan kararlardır. Ancak dava henüz karara bağlanmadan evvel taraflardan birine veya üçüncü bir kişiye davanın kimin kazanacağı veya kimin kaybedeceği yönünde görüş beyan ederse bu durum da hakimin reddi sebebidir⁵⁸.

---

⁵⁷ “Yerinde görülmeyen ilk reddi hakim isteğinin reddine ilişkin hüküm henüz kesinleşmeden davalılar vekili evvelce tazminatsız olarak verilen hakim ihtiyati tedbirin devamı için davacı tarafın teminat göstermesine karar vermiştir. Reddi hakim dilekçesi veren davacı, reddedilen hakimin bu husustaki inceleme sonuçlarından dava hakkında bir karar vermesinin tarafsızlıkla bağdaşmayacağı ileri sürmüş ve mahkemece bu ikinci ret isteği kabul edilmiştir. Ancak, ilk reddi hakim isteğinin reddini kapsayan karar sonradan kesinleşmiş ve hakimin tarafsızlığı üzerinde kuşku uyandıracak başkaca bir neden tespit edilmemiş bulunmamaktadır. İkinci ret isteğinin dayandığı ihtiyati tedbir kararının teminata bağlanması olayı ise, gecikmesinde sakınca umulan bir olay olup, usulün 36. Maddesi uyarınca ret edilen hakimin böyle bir karar vermesinde sakınca yoktur ve bu durum onun tarafsızlığından kuşkuya düşecek önemli bir olay olamaz. Bu itibarla yerinde olan özel daire bozma kararına uyularak reddi hakim isteminin reddine karar verilmek gerekirken, yazılı şekilde önceki hükümde direnilmesi isabetsizdir”. HGK. 16.6.1973, E. 520, K. 512, SINMAZ / KARATAŞ, s. 97-98.

⁵⁸ KONURALP, s. 16; YENER, s. 32; ÜSTÜNDAĞ, s. 128; KURU, C. I, s. 87-90; BİLGE, s. 98-99; POSTACIOĞLU, s. 75; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 139; Yine aynı şekilde hakim, tarafların sunmuş olduğu layihalar üzerine veya bir makale veya bir kitapta o dava hakkında görüşünü bildirmiş olması ihsası reydir. KURU, C. I, s. 87; Adli yardım talebini reddetmiş olan hakim görüşünü açıklamış sayılmaz. Bu yüzden bu tür sebeplere dayanarak hakim reddedilemez. UMAR, Bilge, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunumuzun Tatbikatı, İstanbul, 1967 s. 19.

- Davada şahit veya ehlihibre veya hakem ve yahut hakim sıfatıyla dinlenmiş veya hareket etmiş olması,

Bir hakim daha önce o dosyada tanık olarak görev yapmış fakat daha sonra bazı şartlardan dolayı o dosya kendisine gelmiş ise veya ilk derece hakimi olarak karar veren hakimin üst derece hakimi olarak atanması ve kanun yolunda o dosyanın tekrar önüne gelmesi halinde bu bir ret sebebidir. Fakat esasa girmeden evvel yetkisizlik, görevsizlik kararı veren hakimin görevli veya yetkili mahkemeye gitmesi halinde bu bir ret sebebi teşkil etmez. Fakat hakim görevsiz olduğu halde karar vermiş ve Yargıtay da kararı görev yönünden bozmuş bu sırada da görevli bulunan mahkemeye o hakim atanmış ise bu durumda hakimin reddi söz konusu olabilecektir⁵⁹.

- Davanın dördüncü dereceye kadar (bu derece dahil) civar hısımlarına ait bulunması,

Kanun koyucu, üçüncü dereceye kadar kan, ikinci dereceye kadar da sıhri hısımlığı hakimin davaya bakmasının yasaklanması olarak düzenlemiştir. Ancak dördüncü dereceye kadar kan ve sıhri hısımlık ayrımı yapmaksızın hakimin reddi olarak düzenlemiştir⁶⁰.

- Dava esnasında iki taraftan birisiyle davası veya aralarında bir düşmanlık bulunması,

Hakim ile davanın taraflarından biri arasında daha önceden bir dava açılmış ve bu dava neticelenmişse bu durum hakimin reddi anlamına gelmez. Bu durum da ancak HUMK m. 29/6 uyarınca hakimin reddi talep edilebilir.

---

⁵⁹ KURU, C. I, s. 92; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 140; BİLGE, s. 99; KONURALP, s. 16.

⁶⁰ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 140.

Uygulamada hakimin reddi amacıyla görülmekte olan dava esnasında hakime karşı uydurma davalar açılmaktadır. Öğretide kabul gören görüş, böyle bir durumun hakimin reddi anlamına gelmeyeceğidir⁶¹.

- Umumiyetle hakimin bitarafılığından şüpheyi mucip esbabı mühimme bulunması,

Bu hüküm genel bir ret sebebidir. Bu hükmeye dayanılarak ret talep edildiği takdirde gerçek bir ret sebebi teşkil edip etmediği hakim tarafından takdir edilecektir. Bu fıkra somut bir örnek verilmemiş sadece hakimin tarafsızlığını tehlikeye düşürecek şüpheli bir durumu ret sebebi saymıştır. Biz örnek verecek olursak; hakimin davaya bakmasını yasaklayacak ve HUMK m. 29/4 hükmü esasınca da hakimin reddini gerektirmeyecek durum olan nişanlılık, bu madde kapsamına dahil edilerek hakim reddedilebilir. Yine aynı şekilde hakimin davanın taraflarından birinden maddi anlamda yardım alması ret sebebinin oluşturur. Daha önceden taraflardan birisiyle hakim arasında bir davanın görülüp sonuçlanmış olması bu madde bağlamında hakimin reddi sebebi teşkil edebilir⁶².

3) Hakimin Reddi Usulü

Hakimin reddi, hakimin manevi nüfuz ve itibarını sarsacak bir müessese olduğu için çok sıkı bir prosedüre tabidir⁶³. Bu sebeple hadiselerin ileri

---

⁶¹ KONURALP, s. 17; POSTACIOĞLU, s. 76; KURU, C. I, s. 92; Hakim ile taraflardan birinin vekili arasında düşmanlığın bulunması hakimin reddi anlamına gelmez. KURU, C. I, s. 92-93; ANSAY, s. 51; YENER, s. 32.

⁶² “Aynı kanunun 29/IV maddesi, şüphenin mühim sebeplerin bulunmasının zorunlu olduğu vurgulanmıştır. Somut olayda, mühim sebeplerin varlığının bulunmadığına göre, reddi hakim isteğinin reddine karar vermek gerekirken aksine düşüncelerle yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır”. 20. HD., 28.01.1997, E. 840, K. 673, KAÇAK, Nazif, Emsal İçtihatlarla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, s. 273; KURU, C. I, s. 95-97; ALANGOYA, s. 48; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 140

⁶³ POSTACIOĞLU, s. 76.

sürülmesine, incelenmesine ve karara bağlanmasına ilişkin hükümler özel bir düzenleme olduğu için uygulanmayacaktır⁶⁴.

Taraflardan her biri hakimi reddedebileceği gibi, hakim de kendi kendini reddedebilir. Şimdi bu duruma göre konuyu inceleyelim.

a) Hakimin Kendi Kendini Reddetmesi

Hakim, ret sebeplerinden birinin varlığı halinde tarafların kendisini reddetmesini beklemeden kendi kendini reddedebilir (HUMK m. 31/1). Hakim herhangi bir süreyle bağlı olmaksızın kendini reddedebilir. Taraflar hakimin davaya bakması konusunda muvafakat göstermiş olsalar bile hakim kendini reddedebilir (HUMK m. 31/2).

Hakim ret nedenini duruşma haricinde öğrenirse, ret talebini yazı işleri müdürüne taraflara tebliğ etmesi için verir (HUMK m. 32). Bu talepte neden kendini reddettiği yazılıdır ve taraflar bu talebe göre ret işlemi ile ilgili olarak görüşlerini yazı işleri müdürüne beyan ederler. Eğer hakim ret talebini duruşma esnasında öğrenirse bunu duruşma tutanağına geçirir ve tarafların da konuyla ilgili görüşleri tutanağına geçirir. Daha sonra bu talep reddi inceleyecek olan merciye gönderilir⁶⁵.

Talebi inceleyen merci talebi yerinde görmezse kendini reddeden hakim davaya bakmaya devam eder (HUMK m. 36/3). Bu karar tek başına temyiz edilemez, ancak esas hükümle beraber temyiz edilebilir⁶⁶. Eğer ki talep yerinde

---

⁶⁴ Bkz. §5, II.

⁶⁵ Eğer ki hakimin kendi kendini reddetmesi belli bir incelemeye tabi tutulmasaydı bu durum hakimi hem tembelliğe sevk edecekti hem de adalet mekanizmasının daha yavaş işlemesine neden olacaktı. POSTACIOĞLU, s. 77; ÖNEN, s. 92; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 142-143.

⁶⁶ KURU, C. I, s. 136.

görülürse artık kendini reddeden hakim o davadan el çekmek zorundadır. Bu karar ise kararın verilmesinden itibaren yedi gün içerisinde temyiz edilebilir⁶⁷.

b) Taraflardan Birinin Hakimi Reddetmesi

Taraflardan her biri hakimi reddedebilir⁶⁸. Vekilin, hakimin reddi isteminde bulunabilmesi, bu konudaki yetkisinin vekaletnamede açıkça belirtilmiş olması şartına bağlıdır (HUMK m. 33/1)⁶⁹.

Hakimi reddedecek olan taraf, ret sebebini ilk duruşmadan evvel biliyorsa en geç ilk oturumda, ilk duruşmadan sonra öğrenmişse, öğrenmesini takip eden ilk duruşmada bunu bildirmesi gerekir (HUMK m. 34/1). Eğer ki duruşma esnasında bunu öğrenmişse, yargılamaya ilişkin hiç bir işlem yapılmadan ret istemini derhal mahkemeye bildirmelidir. Aksi takdir de ret talebi değerlendirmeye alınmaz⁷⁰. Ret istemi hüküm verilinceye kadar yapılabilir⁷¹.

---

⁶⁷ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 143.

⁶⁸ İhtiyari dava arkadaşlığının söz konusu olduğu durumlarda taraflardan her biri hakimi reddedebilir. KONURALP, s. 17; Yargıtay ve doktrinde bazı yazarlarca fer'i müdahilin de katıldığı kişi lehine ret talebinde bulunacağı yönündedir. Ancak KURU'ya göre, fer'i müdahilin böyle bir talepte bulunabilmesi için kendisine lehine katıldığı kişi tarafından yetki verilmesi gerekir. Aksi takdirde fer'i müdahilin hakimi reddetme yetkisi yoktur. Asli müdahile gelince, kendisi davada bizzat taraf olduğu için yalnız başına hakimi reddedebilir. KURU, C. I, s. 98.

⁶⁹ “Hakimin reddi isteminde, vekil davanın tarafı olmaması nedeniyle, vekil ile hakim arasında geçen olaylar davanın tarafı için ret nedeni sayılamaz”. 4. H.D., E. 10824, K. 11260, GÜLHAN, s. 831.

⁷⁰ Ret talebinin belli bir süreye tabi tutulmasının sebebi, kötü niyetlilere karşı bir bekleme süresi vermemek ve davayı kaybedeceğini anlayan tarafa ret yolunu gitmesini önlemektir. BİLGE, s. 102; ÖNEN, s. 92; ÜSTÜNDAĞ, s. 133; Taraflardan biri hakimin reddi konusunda, gerekli işlemleri yapmak için mahkemeden süre isterse, mahkeme kendisine gerekli olan süreyi vermek zorundadır. Aksi takdirde bu bir bozma nedenidir. KURU, C. I, s. 100.

Hakimin reddi iki nüsha dilekçe ile olur. Bu dilekçede, ret isteğinin dayandığı durum ve olaylarla delillerin açıkça gösterilmesi ve varsa delillerin eklenerek reddi istenen hakime verilmesi gerekir (HUMK m. 34/2). Dilekçede reddi istenilen hakimin isminin yazılması gerekir. Aksi takdirde talebin reddine karar verilmelidir⁷².

Ret dilekçesinde açık bir şekilde hakimi reddediyorum yazması önemli değildir. Dilekçesinden hakimi reddettiğinin anlaşılması yeterlidir. Aynı şekilde hakimi çekinmeye davette hakimin reddi hükmündedir (HUMK m. 34/8)⁷³.

Hakimin reddi talebi karşı tarafa tebliğ edilir. Karşı tarafta ret talebine ilişkin görüşlerini ve varsa delillerini *beş gün* içerisinde bildirir. Yazı işleri müdürü görüş ve delillerinde içerisinde bulunduğu dosyayı reddi istenen hakime sunar. Hakim de *beş gün* içerisinde ret sebeplerinin yerinde olup olmadığını inceler ve görüşlerini de belirterek dosyayı yazı işleri müdürüne teslim eder. Ancak inceleme esnasında hakim şu üç husustan birini görürse talebi kendiliğinden geri çevirir. Bunlar;

- Ret isteği zamanında yapılmamışsa (HUMK m. 35/1, 1),
- Ret sebebi veya inandırıcı delil gösterilmemişse (HUMK m. 35/1,2),
- Ret isteminin davayı uzatmak amacıyla yapıldığı açıkça anlaşılıyorsa (HUMK m. 35/1, 3).

---

⁷¹ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 141.

⁷² 4. HD., 8.4.1966, E. 3075, K. 4243, KURU, C. I, s. 102.

⁷³ “Bu maddi olguyu bu şekilde yorumlayan mercii kararı, doğru olduğu gibi; yargıcın reddi için ileri sürülen hususlar, aynı yasanın 29. Maddesinde tanımı yapılan sebeplerden olmadığından, davalı vekilin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddi ile kararın onanmasına ..”, 20. HD., 3.3.1994, E. 1872, K. 2360, İNAL, Nihat, Hukuk Yargılama Usulü Yasası, Ankara, 2008 s. 430.

Bu hallerde ret isteğinin, toplu mahkemelerde reddedilen hakimin müzakereye katılmasıyla, tek hakimli mahkemelerde ise reddedilen hakimin kendisi tarafından geri çevrilmesine ilişkin karar verilir (HUMK m. 35/2) ⁷⁴.

İlk derece mahkemesinin bu kararlarına karşı hukuk dairelerinin başkan ve üyeleri hakkındaki kararlarına karşı da temyiz yoluna, ancak esas hükümle birlikte başvurulabilir. Görüleceği üzere geri çevrilen karar ara karar olduğu için temyizi kabil bir karar değildir. Ancak esas hükümle beraber temyiz edilebilir (HUMK m. 35/3).

Hakim ret talebini yerinde görürse ve geri çevirme nedenleri de yoksa derhal dosyayı inceleme merciine göndermesi için yazı işleri müdürüne verir (HUMK m. 34/4) ⁷⁵.

Hakimin reddi istemi, reddi istenen hakim katılmaksızın mensup olduğu mahkemece incelenir ⁷⁶. Reddedilen hakimin iştirak etmemesinden dolayı mahkeme teşekkül edemez veya mahkeme tek hakimden oluşuyor ise, ret istemi o yerde asliye hukuk hakimliği görevini yapan diğer mahkeme veya hakim tarafından incelenir. O yerdeki asliye hukuk hakimliği görevi bir hakim tarafından yerine getiriliyorsa o hakim hakkındaki ret istemi, asliye ceza hakimi varsa onun tarafından, yoksa en yakın asliye hukuk mahkemesince incelenir (HUMK m. 33/2) .

---

⁷⁴ Ret talebinin geri çevrilmesi kararı neticesinde talepte bulunan kişiye, HUMK m. 36/4 esas gereğince, ret talebinde haksız çıkan kişiye verilmesi gereken para cezası verilmez.

⁷⁵ Reddi istenilen hakim bu talep neticeleninceye kadar davayla ilgili olarak hiç bir işlem yapamaz fakat gecikmesinde sakınca bulunan işlemleri yapabilir. ÜSTÜNDAĞ, s. 135; BİLGE, s.104; ANSAY, s. 52; ALANGOYA, s. 50.

⁷⁶ Reddedilen hakimin katılmaması nedeniyle mahkeme heyeti toplanamıyorsa bu durumda bir üst mahkeme yani Yargıtay inceleyecektir. BİLGE, s. 103; ANSAY, s. 52; ÖNEN, s. 93.

Sulh hukuk hakimi reddedildiği takdirde, ret istemi o yerdeki diğer sulh hukuk hakimi tarafından incelenir. Sulh Hukuk hakimliği görevi tek hakim tarafından yerine getiriliyorsa ret istemi, bulunma sıralarına göre, o yerdeki sulh ceza hakimi, asliye hukuk hakimi, asliye ceza hakimi, bunların da bulunmaması halinde en yakın yerdeki sulh hukuk hakimi tarafından incelenir (HUMK m. 33/3).

Hakimin reddi talebinin kabulü halinde dava dosyasının nereye gönderileceği hususunda HUMK m. 28-37 bu konuya bir açıklık getirmemiştir. Yargıtay'a göre, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun yetki ve görevlendirmesine göre çözülmesi gerekir⁷⁷.

Ret istemi hakkında duruşma yapılmaksızın dosya üzerinde inceleme yapılarak karar verilir. Ret sebepleri yazılı delillere dayanmıyorsa merci, isteği reddetmekte veya gösterilen tanıkları dinleyerek bir karar vermekte serbesttir (HUMK m. 34/5). Tanık dinlemekte serbest olan mahkeme yemin teklifi konusunda bu özgürlüğe sahip değildir (HUMK m. 35/7).

Hakimin reddi konusunda yapılan talepten vazgeçmek hükümsüzdür (HUMK m. 34/3)⁷⁸. Böyle bir hükmün konulmasının amacı tarafların kötü niyetli olarak hakimin reddi talebinde bulunmasını engellemektir.

---

⁷⁷ “Asıl yetkili mahkeme hakiminin herhangi bir nedenle yargılamaya katılmadığı hallerde yerine hangi hakimin yetkili olacağı hususu Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun yetki ve görevlendirmesine göre çözülmesi gerekirken, mercii kararının hüküm fıkrası 3 numaralı bendinde “ ... dosya bakmak üzere 2. Asliye Hukuk Mahkemesi Hakimi E. Uğur Kılıç'ın görevlendirilmesine ...” şeklinde hüküm kurulmuş olması, hükmün bu haliyle kanun yararına bozulması gerekmiştir”. 20 HD., 11.03.2003, E. 403, K. 1544, MUŞUL, Timuçin, İçtihatlı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, İstanbul, 2008, s. 238.

⁷⁸ “Bir kimsenin hukuk davasında ki isteminden ayrı ve ağır bir sonuçları bulunan hakimin reddi isteğinde bulunduktan sonra, bu istekten vazgeçebileceğini öngören bir hüküm usulde yer almamıştır”. HGK., 21.12.1966, E. 1589, K. 330, Sakarya Barosu,

Ret sebebi sabit olmasa bile merci bunu muhtemel görürse ret isteğini kabul edebilir (HUMK m. 34/6). Görüleceği üzere yetkili mercii, ret sebebini bir ihtimal dahilinde görse bile ret talebinin kabulüne karar verebilir.

Ret talebinin, kötü niyetle yapıldığının anlaşılması ve esas yönünden kabul edilmemesi hâlinde, talepte bulunanların her birine idarî para cezası verilir. Hâkim hakkında aynı davada aynı tarafça tekrar ileri sürülen ret talebinin reddi hâlinde verilecek idarî para cezası, daha önce verilen idarî para cezasının iki katından az olamaz (HUMK m. 35/5, 6)⁷⁹.

Esas hüküm bakımından temyiz yolu kapalı bulunan dava ve işlerde hâkimin reddi istemi ile ilgili merci kararları kesindir (HUMK m. 36/A,1). Esas hüküm bakımından temyiz yolu açık bulunan dava ve işlerde ise ret istemi hakkındaki merci kararlarına karşı tefhim veya tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir (HUMK m. 36/A, 2)⁸⁰.

Ret isteminin reddine ilişkin merci kararının Yargıtay'ca bozulması hâlinde, ret sebebini doğduğu tarihten itibaren reddedilen hâkimce yapılmış olan ve ret isteminde bulunan tarafça itiraz edilen esasa etkili işlemler, davaya daha sonra bakacak hâkim tarafından iptal olunur (HUMK m. 36/A, 3).

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun Bazı yönlerine ilişkin Görüşler, Ankara , 1971, s. 170.

⁷⁹ Vekil vekaletnamesindeki yetkiye davalı olarak ret isteminde bulunduğundan , istemin haksız çıkması halinde vekile para cezası yüklenemez. 4. HD., E. 10824, K. 11260, GÜLHAN, s. 831; “... para cezasına yönelik nedenlerle hükmün bu yönden bozulmasına”. 21. H.D., 10.06.1998, E. 6140, K. 6050, ERGÜN, s. 215.

⁸⁰ Dosya 20. HD.'sine gönderilir. Temyiz incelemesi duruşmasız olarak yapılır. KURU, C. I, s.124.

Hakimin reddi sebebi olduğu halde taraflar hakimi süresi içerisinde reddetmezler, hakim de kendini reddetmezse verilen karar Yargıtay tarafından bozulmaz⁸¹. Çünkü usule aykırılığa yargılama sırasında itiraz edilmemiştir⁸².

4) Yargıtay Başkan ve Üyelerinin Reddi

Yargıtay daire ve genel kurul üyelerinin de reddi mümkündür (Yargıtay K. m. 39/3 C.1)⁸³. Ancak Yargıtay Dairesi veya Kurulunun müessese olarak reddi mümkün değildir⁸⁴.

Bu talebi değerlendirecek olan reddi istenilen üye veya başkanın bağlı olduğu daire veya Hukuk Genel Kuruludur⁸⁵. Bu değerlendirmeye reddi istenilen üye veya başkan katılamaz ve verilen karar temyiz edilemez (Yargıtay K. m.

---

⁸¹ KURU, C. I, s.100-101; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 141-142.

⁸² AKCAN, Recep, Usul Kuralına Aykırılığa Dayanan Temyiz Nedenleri, Ankara, 1999.

⁸³ “Yargıtay hakimlerinin katıldıkları kurullarda hukuki görüşlerini açıklamaları ve görüşleri doğrultusunda oy vermeleri kanunda ön görülen ret nedenlerinden değildir. Reddi istenilen başkan ve üyelerin direnme kararının Hukuk Genel Kurulunda görüşülmesi sırasında hukuki görüş ve düşüncelerin müdafaa etmeleri tabiidir”. HGK. 16.3.1983, E. 88, K. 247, GÜLHAN, s. 831.

⁸⁴ KONURALP, s. 20; “Dairemizin son kararına karşı davalı müdahiller karar düzeltme isteğinde bulunmuşlardır. Karar düzeltme isteğiyle, bu istemin incelenmesi ve dosyanın sekizinci hukuk dairesine gönderilmesi dileğine de yer verilmiştir. Öncelikli olarak şunu belirtmek gerekir ki, 2797 sayılı Yargıtay HUMK’un 39. maddesine göre toplu ret isteklerinin dinlenilmesi olanağı yoktur. Ayrıca, bir dava dosyası, temyiz aşamasında hangi daire tarafından incelenmiş karar düzeltme isteğinin de aynı dairede incelenmesi gerekir”. 14 HD., 25.01.1988, E. 6850, K. 86, KAÇAK, s. 273.

⁸⁵ “Olayda, görülmekte olan bir davanın temyiz aşamasında birinci hukuk dairesinin başkanı ve dört üyesi ret edilmiştir. Yargıtay yasasının 39. Maddesinin açık hükmü karşısında gerek ret isteminin esasının, gerekse istemin toplu ret niteliğinde olup olmadığının ve dolayısıyla dinlenemeyeceği hususunun incelenmesi ve karara bağlanması görevi başkan ve üyeleri reddedilen daire ve kurula aittir”. HDBK. 27.10.1983, E. 248, K. 281, GÜLHAN, s. 832.

39/3 c.2). Eğer ret talebi Yargıtay dairesinin toplanmasını engelliyorsa bu durumda ret talebi dikkate alınmaz, sanki hiç yapılmamış gibi temyiz incelemesine devam olunur.

Öğretime göre, Yargıtay tetkik hakimlerinin de reddi mümkündür. Bu durumda ret talebini tetkik hakiminin bağlı bulunduğu daire inceleyip neticelendirecektir⁸⁶.

B) Davaya Müdahale Talebine İtiraz

Görölmekte olan bir davaya ilişkin olarak müdahalede bulunmak isteyen kişi bu istemini yargılamanın sonuna yani mahkemenin dosyadan el çekmesine kadar mahkemeye bir dilekçe sunmak suretiyle gerçekleştirebilir. Yargılamayı yapan hakim bu istem karşısında bir duruşma günü belirler ve bunu karşı tarafa tebliğ eder (HUMK m. 54/1, 2).

Davanın taraflarından her biri, belirlenen duruşma gününde davaya müdahale talebine itiraz edebilir. Bu itiraz müdahale şartlarının yerine getirilmediğine ilişkindir⁸⁷.

Davaya devam olunabilmesi için bu itirazın incelenip neticeye bağlanması gerekmektedir. HUMK. m. 55’de bu sorunun HUMK m. 222 ve 483’de ki hadiseler hakkındaki düzenlemeye göre incelenip karara bağlanacağını hüküm altına alınmıştır. Anlaşılacağı üzere davaya müdahale talebine itiraz bizzat kanun koyucu tarafından kabul edilmiş bir hadise durumudur.

---

⁸⁶ Aynı yönde görüş için bkz. 3. HD., 16.9.1980, E. 4100, K. 4484 ve HGK., 24.12.1980, E. 2797, K. 2808. Karşıt görüş için bkz. PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 143; 2. HD., 29.4.1986, E. 4098, K. 4548. KURU, C. I, s. 137-143; ÖNEN, s. 94.

⁸⁷ Taraflar, davaya müdahale talebinin incelenmesi için belirlenmiş oturum haricinde davaya müdahale talebine itiraz edemezler. Fakat hakim tarafından resen gözetilmesi gereken hususların varlığı halinde belirlenmiş duruşma geçmiş olsa bile hakim kendiliğinden talebi reddedebilir. KURU, C. IV, s. 3462; ÜSTÜNDAĞ, s. 378.

İtirazın reddi halinde, müdahale talebinde bulunan kişi müdahale talebinde bulunduğu taraf lehine yargılamaya katılır ve dava kaldığı yerden devam eder.

İtirazın kabulü halinde mahkemenin vermiş olduğu karar bir ara karar olduğu için ancak nihai kararlarla beraber temyiz edilebilir⁸⁸.

C) Eski Hale Getirme Talebi

1) Genel Olarak

HUMK tarafından veya hakim tarafından konulan kesin süreyi elinde olmayan sebeplerle kaçırmış olan kişiye, kullanamadığı hakları tekrar kullanabilmesi için oluşturulmuş bir müessesedir (HUMK m. 167)⁸⁹.

Kötüye kullanımın önüne geçmek amacıyla, tarafların her biri açısından bu hakkın kullanımı sadece bir defaya mahsus olmak üzere sınırlandırılmıştır. Bu hak temyiz aşamasından önce kullanılmışsa, artık dosya bozulsa dahi bozma işleminden sonra bir daha kullanılamaz; fakat temyizden önce kullanılmamışsa dosya bozulduğu takdirde bozmadan sonra da bu hak kullanılabilir⁹⁰.

---

⁸⁸ 1. HD., 4.3.1958, E. 8287, K. 1449, MUŞUL, Medeni Usul Hukuku Bilgisi, İstanbul, 2002, s. 114-115.

⁸⁹ “..... eski hale getirme isteği yasal süre içinde yapıldığı ve usulen kanıtlandığı halde, mahkeme verilen karardan dönülemeyeceğinden bahisle isteğin reddi doğru değildir”. 10 HD., 13.10.1983, E. 4450, K. 4950, GÜLAL, Hamdi, Türk İçtihatlar Ansiklopedisi, C.I,II, Ankara, 1997, s. 593.

⁹⁰ BİLGE, s. 274; PEKCANITEZ ise, aynı görüşü paylaşmamaktadır. PEKCANITEZ, talebin birden fazla ileri sürülebileceği sadece aynı sebepten dolayı birden fazla kere eski hale getirme talebinde bulunulmayacağını düşünmektedir. PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 168.

2) Eski Hale Getirme Şartları

a) Bu hak, HUMK tarafından veya hakim tarafından konulan sürelerin geçirilmesi halinde kullanılabilir⁹¹. Maddi hukuk tarafından konulan sürelerin kaçırılması halinde eski hale getirme yoluna başvurulamaz. Örneğin hak düşürücü ve zamanaşımı süresinin geçirilmiş olması halinde eski hale getirme talebinde bulunulamaz.

b) Eski hale getirme talebinde bulunan kişinin süreyi elinde olmayan sebeplerle kaçırmış olması gerekir (HUMK m.167/I). Elde olmayan sebebin ortaya çıkmasında tarafın kusuru bulunmamalı⁹² ve bu sebep geçerli bir sebep olmalıdır. Sebep ile süresinde yapılamayan işlem arasında illiyet bağı bulunmalıdır⁹³.

---

⁹¹ Bu sürelerin kesin olması gerekir. BERKİ, s. 40.

⁹² Talepte bulunanın alkol veya başka benzer maddeler almak suretiyle konuya girmesi halinde talebi kabul görmez. BERKİ, s. 40.

⁹³ “Müdahil vekili mahkemede bulunmak üzere şimendiferle Ankara’dan hareket etmişse de şimendiferin Kırıkkale’de mutad vaktinden bir saat otuz dakika bir gecikme ile muvasalat ettiği için ihtiyarında olmayan mücbir sebep yüzünden yargılamada bulunmamış olmasından dolayı hali sabıka ırcası talebinde bulunmuş ve ileri sürülen mazeret şimendifer idaresinin cevabıyla tevsik edilmiş bulunduğu mahkemece evvela talep haklı görülerek hali sabıka irca ve muteriz davalı vekilinin duruşmaya kabulüne ve bulunmadığı celseden sonra yapılan muamelenin hükümsüz sayılmasına karar verildiğine göre yargılamaya devam edilmesi iktiza ederken tahkikat esnasında cereyan eden müddetlere münhasır olup hadiseye tatbik kabiliyeti bulunmayan Usulün 168/2 maddesine istinaden eski hale getirme talebinin kabulüne dair olan karardan rücu edilmesi yolsuzdur”. 7. HD., 30.4.1956, E. 13780, K. 5042, Sakarya Barosu, s. 507.

Bu sebep, hakkın kullanılması gereken sürenin tamamı içerisinde mevcut olmalıdır⁹⁴.

Davacı veya davalı tarafından istenebilen eski hale getirme, kanuni temsilci veya vekille takip edilen işlerde, kanuni temsilci veya vekil tarafından da talep edilebilir⁹⁵.

Ağır hastalık⁹⁶, deprem, yangın, sel, kaza, doğal afetler veya tarafın kendine yapılan tebligatı alamayacağı kadar uzun bir seyahatte olması⁹⁷, temyizi

---

⁹⁴ Örneğin otuz gün içerisinde kullanılması gereken hak, on günlük bir hastalık bahane edilerek kullanılmamışsa bu geçerli bir mazeret değildir ve eski hale getirme sebebi teşkil etmez. PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 166.

⁹⁵ “Vekilin veya kanuni temsilcinin kusuru yoksa, davanın tarafı olan şahsın kusurlu olmasının hiç bir önemi yoktur. Yine de eski hale getirme talebinde bulunulabilir. ÜSTÜNDAĞ, s. 442; Örneğin, avukatın treninin rötarlı kalkması sonucu, avukat davada gerekli işlemleri yapamamış bu durum eski hale getirme olarak kabul edilmiştir”. 7. HD. 30.04.1956, E. 13780, K. 5042, ÖNEN, s. 118.

⁹⁶ “Davacı vekiline resmi bir hastaneden verilmiş olan rapor HUMK’un 167. Maddesi anlamında (arzu ve ihtiyarı dışında) oturuma katılmadığını göstermektedir. Aynı kanununun 168. Maddesinde öngörülen on günlük süre içinde de bu durum, dilekçe ile bildirilmiş ve eski hale getirme isteminde bulunulması halinde davacı vekilinin ilk defa vukubulan eski hale getirme talebinin kabulüyle duruşmaya devam edilmesi gerekir”. 3. HD., 8.2.1993, E. 9288, K. 1611, YENER, s. 95; Özel doktorlarca verilen raporun sağlık müdürlüğüne onaylanması gerekir. KURU, C. V, s. 5465; “Direnme kararı davacı vekiline 2.7.1975 günü tebliğ edilmiştir. Adı geçen vekil özel doktordan aldığı rapora dayanarak 22.7.1975 günlü dilekçe ile eski hale getirme talebinde bulunmuş ve aynı tarihli ayrı bir dilekçe ile de süre geçtikten sonra direnme kararını temyiz etmiştir. İbraz olunan rapor ve yapılması gereken işlerin mahiyeti itibariyle davacı vekilinin eski hale getirme talebi yerinde görülmemiştir. O halde yasal süreci geçirildikten sonra verilen temyiz dilekçesinin reddi gerekir”. HGK., 29.9.1976, E. 1938, K. 2574, Sakarya Barosu, s. 502; 4. HD., 6.6.1957, E. 4003, K. 3813, BERKİ, s. 39; Yargıtay basit bir soğuk algınlığı ile gribi eski hale getirme açısından geçerli bir mazeret olarak kabul etmemektedir. 11. HD. 17.04.1989, E. 2663, K. 2287, ALANGOYA, s. 187; “İbraz olunan rapor ve yapılması gereken işlerin niteliği itibariyle davacı vekilinin eski hale

kabil kararda temyiz edilip edilmeyeceği yazılı değilse vb. gibi durumlar eski hale getirme açısından haklı mazeretlerdir.

c) Kanuni yollara başvurmanın imkansız olması gerekir (HUMK m. 167/2). Burada kanuni yollardan kastedilen řey, Yargıtay'a yapılan temyiz veya karar dűzeltme istemleri deđildir⁹⁸.

Tarafın, kađırmıř olduđu sűre iđerisinde yapamadıđı iřlemleri bařka yollardan yapma imkanı varsa, taraf artık eski hale getirme talebinde bulunamaz. Örneđin cevap layihasını vermek iđerin on gűnlűk sűreyi kađırmıř olan davalı, HUMK m. 198'e göre mahkemeden ű gűnlűk bir uzatma talebinde bulunabilir. Taraflardan birine usulsűz tebligat yapılması sonucu, tarafın sűreyi kađırmıř olması halinde tarafın eski hale getirme talebinde bulunma hakkı yoktur. Çünkü usulsűz tebligatta sűrenin bařlayacađı an öđrenme anıdır⁹⁹. Sűre henűz bařlamadıđı iđerin bu sűrenin de kađırılması söz konusu deđildir. Dolayısıyla eski hale getirme talebinde bulunulamaz¹⁰⁰.

---

getirme isteđi yerinde grűlmemiřtir. O halde yasal sűre geđerildikten sonra verilen temyiz dilekçesinin reddi gerekir". HGK., 29.9.1976, E. 938, K. 2574, ERDOĐAN, Celal, Hukuk Susulű Muhakemeleri Kanunu, Ankara, 1965, s. 91.

⁹⁷ Kişinin tebligatın geleceğini bile bile seyahate çıkması veya seyahatte olmadığı halde seyahatte olduğunu iddia ettiği durumlarda eski hale getirme talebinde bulunulamaz. İlanen tebligat yapılmış olması halinde ise yine eski hale getirme talebinde bulunulamaz. KURU, C. V, s. 5467; ALANGOYA, s. 188.

⁹⁸ ÖNEN, s. 119.

⁹⁹ KURU, C. V, s. 5476-5477; "Olayda davacı vekilinin tespit isteği, niteliği itibariyle maddi bir olgunun tespitine ilişkindir. Maddi olgular tek başlarına tespit davasına konu oluşturamazlar. Tebligat yasaının ilgili maddesine göre tebliğ, usule aykırı yapılmış olsa bile muhatap tebliği öğrenmiş ise geğerlidir. Tebligatın usulsűz yapıldığına ilişkin bir iddia eski hale getirme isteğine de konu yapılamaz". 6. HD., 10.12.1984, E. 12183, K. 12664, YENER, s. 94-95.

¹⁰⁰ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 166.

Sayıdığımız eski hale getirme şartları mevcut ise hakim talebi kabul edip etmemekte serbesttir; fakat şartların tamamının mevcut olmaması halinde karşı taraf bu talebe muvafakat gösterse bile hakim talebi kabul edemez¹⁰¹.

Yine aynı şekilde tarafın itiraz gibi bir kanun yoluna başvurma imkanı varken eski hale başvurması doğru değildir¹⁰².

3) Eski Hale Getirme Talebi

Eski hale getirme talebi, yerel mahkeme tarafından inceleme konusu yapıldığı takdirde¹⁰³ *hadise* hakkında ki hükümlere göre, Yargıtay tarafından inceleme konusu yapılır ise, temyiz incelemesi şeklinde incelenir (HUMK m. 170)¹⁰⁴. Kanunun düzenlemesinden de anlaşılacağı üzere eski hale getirme talebi de bizzat kanun koyucu tarafından kabul edilmiş hadise durumlarından birisidir.

---

¹⁰¹ 4.HD., 27.10.1953, E. 5914, K. 4439 ; BERKİ, s. 40.

¹⁰² BİLGE, s. 275.

¹⁰³ “Eski hale getirme isteğini inceleme ve isteğin dayandığı kanıtları değerlendirme yetkisi hükmü incelemeye yetkili mahkemeye aittir. Yerel mahkemenin eski hale getirme isteğinin yerinde olmadığı ve kararın kesinleştiğine ilişkin gerekçesi usul ve yasaya uygun değildir”. HGK., 23.11.1984, E. 983, K. 976, GÜLAL, s. 594.

¹⁰⁴ “Davalı vekili 7/4/1981 günlü dilekçesinde tebligatın geçersiz olduğunu ileri sürerek mahkemeden eski hale getirme talebinde bulunmuştur. Oysa temyiz süresinin geçirilmiş olması halinde , temyiz şartlarına uygun olarak Yargıtay’a başvurmak ve eski hale getirme isteğinde bulunmak gerekir. Kaldı ki, tebligatın usulsüz yapıldığına ilişkin bir iddia eski hale getirme talebi talebine konu yapılamaz. Çünkü, eski hale getirme talebi, belli bir sürenin elde olmayan sebeplerle geçirilmiş olması yüzünden düşmüş olan hakkın iadesi amacına yönelik bir yoldur. Tebligat usulsüz ise, muhatabın öğrendiği tarih tebliğ tarihi sayılacağından, temyiz süresi o tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır. Bu durumda ise, süre geçirilmiş olmadığı için eski hale getirme talebinde bulunulamaz. Yapılacak iş, o tarihten itibaren yasal bir süre içinde temyiz hakkını kullanmaktan ibarettir”. HGK., 2.10.1981, E. 715, K. 670, YENER, s. 94; “Mahkeme kararının davacılar vekiline tebliği şekli usulüne uygundur. Tebligata muttali

Bu talep HUMK' un *hadiseyi* düzenleyen 222. maddesine göre, duruşmada sözlü olarak ileri sürülebileceği gibi, duruşma dışında da iki nüshayla sunulacak dilekçe ile de yapılabilir¹⁰⁵.

Eski hale getirme talebi, engelin ortadan kalkmasından itibaren on gün içerisinde ileri sürülmelidir; aksi takdirde, böyle bir talep ileri ki aşamalarda dikkate alınmaz (HUMK m. 168/I)¹⁰⁶. Hüküm yüze karşı verilmişse, dava esnasında kaçırılmış olan sürelerden dolayı, hüküm verildikten sonra, on günlük süre içerisinde olsa bile artık eski hale getirme talebinde bulunulamaz (HUMK m.168/II).

Görülebileceği gibi 10 günlük ileri sürülme şartı gibi özel bir düzenleme bulunmaktadır. Bu sebeple hadiselerin incelenmesi hususunda ki bu durum öncelikli olarak dikkate alınacaktır¹⁰⁷.

Eski hale getirme talebi, eğer dava esnasında ortaya çıkmışsa, yargılamayı yapan mahkemeye yapılır¹⁰⁸. Kanun yollarına başvuru süresinin kaçırılması halinde, bu talep Yargıtay dairesine yapılır (HUMK m.169)¹⁰⁹.

---

olmadığından bahisle ileri sürülen mazeret ve dayalı olan eski hale getirme isteği kabule şayan görülmemiştir". 14. HD., 17.2.1976, E. 33, K. 911, ERDOĞAN, s. 91.

¹⁰⁵ BİLGE, s. 275.

¹⁰⁶ "Temyiz süresi ile ilgili eski hale getirme isteği, hükmü incelemeye yetkili Yargıtay dairesinden istenmesi gerekir. Engelin ortadan kalkmasından itibaren, on gün içinde eski hale getirme isteğinde bulunmak gerekir". 8. HD., 7.11.1963, E. 6733, K. 5776, ERDOĞAN, s. 91.

¹⁰⁷ Bkz. §5, II.

¹⁰⁸ "Eski hale getirme isteğini inceleme ve isteğin dayandığı kanıtları değerlendirme yetkili hükmü incelemeye yetkili mahkemeye aittir". HGK., 23.11.1984, E. 334, K. 976, YENER, s. 96.

¹⁰⁹ "Eski hale getirme isteği, temyiz süresinde yapılamaması sebebine dayanmakta ise, eski hale getirme isteğinin tetkikinin de Yargıtay'ın ilgili dairesinde yapılması gerekir".

Eski hale getirme talebinde bulunulmuş olması, yargılamanın ertelenmesine neden olmayacağı gibi hükmün yerine getirilmesini de engellemez. Ancak mahkeme, teminat karşılığında, yargılamanın ertelenmesine karar verebileceği gibi, hükmün yerine getirilmesinin engellenmesine de karar verebilir (HUMK m.171).

Eski hale getirme talebinde bulunan kişi, eski hale getirme talebine neden olan olayları ve varsa delilleri mahkemeye ibraz etmelidir. Bu konuda talepte bulunan kişinin yaklaşık ispatta bulunmuş olması talebin kabulü için yeterlidir.

Talebin kabulü halinde hangi işlemleri geçersiz kıldığını hakim vermiş olduğu kararda belirtmelidir. Ancak ıslahla bile geçersiz sayılamayan işlemler¹¹⁰, eski hale getirme talebinin kabulüyle de geçersiz sayılamaz (HUMK m.172).

Hakim yargılamayı sonlandıracak hükmünü verdikten sonra, eski hale getirme talebinin kabulü ile yeniden delil toplayarak ilk verdiği karardan ayrı bir karar veremez¹¹¹.

29.12.1969, E. 603, K.568, GÜLAL, s. 593; “Olayda temyiz süresinin geçtiği tartışma konusu değildir. Davacı eski hale getirme isteminde bulunmuştur. Hukuk genel kurulunda yapılan görüşmelere de bu konuda inceleme yapmakla mahkemenin değil, HGK’nın görevli olduğu esası oy çokluğuyla benimsenmiş, eski hale getirme talebi yerinde görülmeyle reddi uygun görülmeyle, ilgili YİBK. Gereğince her ne kadar mahalli mahkeme görevli ise de, olayın özelliği ve temyiz süresi geçtiği tartışmasız bulunmakta ve eski hal getirme talebi reddedilmiş olması itibarıyla ona bağlı bulunan temyiz isteğinin de süre geçmesi nedeniyle Yargıtay’ca reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır”. HGK., 28.6.1985, E. 443, K. 684, YENER, s. 96.

¹¹⁰ Örneğin; HUMK m. 87’de sayılan keşif , ikrar, bilirkişi raporu. KURU, C. V, s. 5486.

¹¹¹ “... tarihinde esas hakkında karar verecek dosyadan el çektiğine göre yeniden dosyayı ele alarak karar verilmesi usule ve kamu düzenine aykırı olduğundan ... sayılı kararın yukarıda açıklanan nedenlerle yok sayılması ve ortadan kaldırılması gerekmiştir”. 17. HD., 31.05.2005, E. 6130, K. 5996, MUŞUL, İçtihat, s. 508-509.

Talep masrafları ile geçersiz sayılan işlemlerin giderleri, talepte bulunan kişiye yükletilir (HUMK m.173).

D) İlk İtirazlar

1) Genel Olarak

Yargılamanın temel hedefi talep edilen hakkın varlığı veya yokluğu hususundaki boşluğu doldurmaktır. Bunun içinde esas hükme ulaşabilmek için geçerli bir yargılama yapılmak zorundadır. Geçerli bir yargılama yapılması açısından ise mutlaka yargılama şartlarının oluşmuş olması ve yargılama engellerinin bulunmaması gerekir. Bunlardan yargılama şartlarını hakim resen göz önünde bulundurması gerekirken; yargılama engellerini ise hakim resen göz önünde bulunduramaz. Taraflar bizzat kendileri hakime itirazda bulunurlar¹¹². Tarafların ileri sürmeleri gereken itirazlara *ilk itirazlar* denir.

İlk itirazlar birer *hadisedir*. Mahkeme ortaya çıkan esas uyuşmazlığı çözebilmek için ilk önce ilk itirazı sonuçlandırmalı, devamında esas mesele hakkında karar vermelidir. İlk itirazlar bizzat kanun koyucu tarafından değil, öğretici tarafından hadise olarak kabul edilmektedir¹¹³.

İlk itirazlar ancak yargılamanın başında veya belli kesiminde ileri sürülebilir¹¹⁴.

---

¹¹² ALANGOYA, s. 266.

¹¹³ KURU, C. III, s. 3201.

¹¹⁴ BİLGE, s. 367; Esasa girilmeden evvel bütün ilk itirazların bütünü ileri sürülmelidir. Aksi takdir de bir daha ileri sürülemezler. ÖZKAN, Hasan, Ansiklopedik Hukuk Rehberi, C. II, Ankara, 1999, s. 1535; “Yetki itirazı kanuni süre içerisinde yapılması zorunludur. Bu süreyi kanun tayin ettiği için bunu taraflar ve hakim değiştiremezler. Olayda davalının kanuni cevap süresinden sonra yetkisizlik ileri sürdüğü gözetilerek itirazın reddi, uyuşmazlığın esasının incelenmesi gerekirken dava dilekçesinin yetki yönünden reddedilmesi usul ve kanuna aykırıdır”. 2. HD., 15.9.1975, E. 6295, K. 6659,

Genellikle hadiseler tahkikat aşamasında ortaya çıksa da, henüz tahkikat aşamasına geçmeden de hadise durumları ortaya çıkabilir. İşte bunlara örnek gösterilebilecek olanlardan biri de ilk itirazlardır¹¹⁵.

HUMK. m. 187’de ilk itirazların nelerden oluştuğu sırasıyla yazılmıştır. Yalnız bu sıralama tahdididir¹¹⁶. Bunlar;

- Teminat talebi
- Yetkisizlik iddiası
- Derdestlik itirazı
- Davaların birleştirilmesi talebi
- Dava dilekçesinin veya cevap layihasının düzenlenmesinde kanuni noksanlık bulunduğu itirazı
- Karşılık davanın kabule şayan bulunmadığı itirazı

HUMK. m. 189\III, 190 ve m. 478’de ilk itirazların hadise şeklinde incelenip çözümleneceği hüküm altına alınmıştır¹¹⁷.

ULUKAPI, Ömer, Medeni Usul Hukuku Uygulamaları, Konya, 2000, s. 206; Bu süre hak düşürücü süredir. YILMAZ, Zekeriya, Medeni Usul Hukukunda Davanın Açılmamış Sayılması, Ankara, 2001, s. 87.

¹¹⁵ ÜSTÜNDAĞ, s. 604.

¹¹⁶ POSTACIOĞLU, s. 335.

¹¹⁷ HUMK. m. 189\III, “ İki tarafın bilahare dermeyan edebilmek salahiyetini kanunen haiz oldukları itirazat hadise şeklinde hallolunur”.

HUMK. m. 190, “ İtirazatı iptidaiye hadiseler gibi tahkik ve hallolunur”.

HUMK. m.478, “Tayin olunan ilk celsede itirazatı iptadiye de bulunmak isteyen taraf bunları esas davaya girişmezden evvel ve hepsini birden şifahen beyan eder ve davayı hadise gibi hal ve faslolunur”.

Yukarıda sayılan ilk itirazları sırasıyla gözden geçirelim.

2) İlk İtiraz Türleri

a) Teminat Gösterilme Talebi

İkametgahı Türkiye’de bulunmayan Türk uyruklu davacı, dava devam ettiği müddetçe karşı tarafın ortaya çıkabilecek zararları ile yargılama masraflarına karşılık olmak üzere bir teminat göstermek mecburiyetindedir¹¹⁸.

Hakim tarafından verilen süre içerisinde teminat gösterilmezse teminat göstermeyen tarafın duruşmada hazır bulunmamış sayılacağı, teminatın sonradan yatırılması halinde dahi yok sayıldığı duruşmada yapılan işlemlere sonradan itiraz edemeyeceği HUMK m. 98 ve 213 maddeleri gereğince kabul edilmektedir¹¹⁹.

Davacının yabancı olması halinde ise MÖHUK m. 32 hükmü gereğince teminat talebi bir ilk itiraz olarak değerlendirilmeyip bir dava şartı olarak göz önünde bulundurulmalıdır. Bundan dolayı davacı veya davalı tarafından ileri sürülmesi beklenmeyip hakim tarafından resen göz önünde bulundurulmalıdır¹²⁰.

---

¹¹⁸ ANSAY, s. 205; ALANGOYA, s. 266; “Türkiye’de ikametgahı bulunmayan Türk uyruklu davacının teminat göstermesi gerektiği hususundaki itiraz, ilk itiraz olarak ileri sürülmelidir. (m. 98; m. 187\1); Gerçekten Türkiye’de kanuni ikametgahı olmayan Türk vatandaşlarının açacakları davalarda teminat göstermeleri gerekir. Davacı Almanya da işçi olarak çalışmaktadır. İkametgah, yerleşmek niteliyle oturlan yerdir. Bir kimsenin işçi olarak bir mahallede çalışması orayı ikametgah edinmek isteğini kabul için başlı başına bir sebep sayılmaz. Davacının Almanya’da çalıştığı şehri ikametgah olarak seçtiğini kabulü yeterli ve elverişli deliller ileri sürülüp ispat olunmamıştır. O halde davacının ikametgahı Türkiye’de kayıtlı bulunduğu yerdir. Bu bakımdan 97. maddesinin uygulanması düşünülemez. O halde bu husustaki iptidai itirazın reddedilmesinde isabetsizlik yoktur”. 2 HD., 28.12.1972, E. 7198, K. 7390, KAÇAK, s. 554.

¹¹⁹ ALANGOYA, s. 267.

¹²⁰ KURU, C. IV, s. 4217.

Teminat gösterme talebinin kabul veya reddedilmesi kararı sonucunda hakim yargılamaya devam edeceği için bu bir nihai karar değildir. Bu yüzden kararın tek başına temyize götürülmesi mümkün değildir¹²¹.

b) Yetki İtirazı

Yer itibariyle kesin yetkili¹²² bulunmayan bir mahkemede dava açılacak olursa o yerde davanın devam edilebilmesi için karşı tarafın ilk itirazda bulunmaması gerekir.

Yetki itirazının hadise şeklinde incelenip karara bağlanacağını Yargıtay'da ilgili kararlarında kabul etmektedir¹²³.

Yetkinin kesin olduğu durumlarda ise mahkemenin yetkili olup olmadığını taraflar muhakemenin her aşamasında ileri sürebilecekleri gibi mahkeme de resen göz önünde bulunduracaktır¹²⁴.

---

¹²¹ ANSAY, s. 205; BİLGE, s. 367.

¹²² Yetkinin kesin olmadığı durumlarda, kural olarak yetki itirazının ilk itiraz olarak ileri sürülmesi gerekir. (HUMK m. 23; m. 187); yer itibariyle yetki hakkında konulan kurallar genel itibariyle kamu düzeniyle ilgili değildir. BİLGE, s. 368.

¹²³ “Boşanma davasının, eşlerden birinin yerleşim yerine veya davadan önce son defa altı ya da beri birlikte oturdukları yer mahkemesinde açılması gerekir. Yetki itirazının esasa girilmesinden evvel hadise şeklinde incelenmesi sorundur. Mahkemece tarafların bu konudaki tüm delillerin toplanması, birlikte değerlendirilmesi ve sonucu uyarınca karar verilmesi gerekir. Eksik incelemeyle hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır”. 2HD., 20.03.2003, E. 2580, K. 3971, Nazif, Emsal İçtihatlarla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, s. 715; Yetki itirazının reddine gerekçe gösterilmediği gibi mahkemelerin yetkisine yönelik itirazlar ilk itirazlardan olup bu husus mahkemece öncelikli olarak ve esasa girilmeden hadise şeklinde incelenerek sonuçlandırılır”. 2 HD., 01.07.1993, E, 6006, K. 6826, KAÇAK, Emsal İçtihatlarla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, 2002, s. 715; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 312; KURU, C. IV, s. 4217.

¹²⁴ POSTACIOĞLU, s. 335; KURU, C. IV, s. 4217.

Davacının yetkili mahkemeye başvurabilmesi için ise yetkisizlik kararının kesinleşmesi gerekmektedir¹²⁵.

c) Derdestlik İtirazı

Açılmış ve halen görülmekte olan bir dava mevcut iken tarafları¹²⁶, konusu ve sebebi¹²⁷ aynı olan bir dava daha açılacak olursa karşı taraf derdestlik ilk itirazında bulunmak mecburiyetindedir¹²⁸. İtirazı yerinde gören ikinci defa açılan davanın hakimi, davanın açılmamış sayılmasına karar verir¹²⁹.

---

¹²⁵ OLGAÇ, Senai, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara, 1977, s. 682.

¹²⁶ “..... her iki davada , dava konusu ve dava sebebi nedeniyle birliktelik mevcut ise de taraflar yönünden bir ayniyet söz konusu değildir. Bu itibarla derdestlik savunması geçerli değildir. Bu itibarla işin esasını incelenmesi gerekirken aksi görüşle ret kararı verilmesi usul ve yasaya aykırıdır”. 6. H.D., 24.11.1989, E. 16221, K. 18194, TANRIVER, Süha, Medeni Usul Hukukunda Derdestlik İtirazı, Ankara, 1998, s. 63.

¹²⁷ “..... sebepleri ayrı olduğu için derdestlik iddiası doğru değildir. Bu itibarla inceleme yapılarak anlaşmazlığın çözümlenmesi gerekirken zühul olunması. Yine mahkemenin kabulüne göre usulün 194. maddesine göre davanın ikame edilmemiş sayılmasına karar verilmesi gerekirken davanın reddine karar verilmesi yolsuz olmakla hükmün bozulmasına...” 6. H.D 11.06.1965, E. 276, K. 2824, YILMAZ, s. 162.

¹²⁸ “Davacı vekili 15.12.1972 tarihli dilekçe ile kararı temyiz etmeyeceğini bildirmiş, öbür taraf ise hüküm temyiz etmemiştir. Şekli yönünden bu karar 31.12.1972 gününde kesinleşmiş sayılır. Ancak dava reddedilmiş olduğuna göre, hüküm esası yönünden temyiz hakkı sadece davacıya aittir. Davacı vekili ise 15.12.1972 günü dilekçe ile kararı temyiz etmeyeceğini açıklamıştır. Davalı tarafın davanın esası bakımından temyiz hakkı bulunmadığı cihetle gerçek anlamı ile kesinleşme davacı tarafın temyizden vazgeçtiği 15.12.1972 tarihinden vaki olmuş bulunmaktadır. Temyize konu iş bu dava ise 18.12.1972’de açılmıştır. Usulün, 187/4. Maddesinin amacı iki ayrı davanın görülmesi suretiyle çelişik ve telafisi güç kararların verilmesini önlemektir. Davacı taraf bakımından hüküm 15.12.1972 gününden kesinleşmiş olup davanın sırf yargılama giderlerine münhasır temyiz hakkının dolmamış olması halini davayı derdest saymak için gerekçe olarak kabul etmek Usulün 187/4. maddesine aykırı düşer. Öyle

Süresinde derdestlik ilk itirazında bulunulmayıp da iki davaya da aynı anda görülmeye devam edilecek¹³⁰ olunursa ilk önce verilecek karar taraflar arasındaki anlaşmazlığı sonuçlandıracaktır¹³¹. Henüz karar vermemiş olan mahkeme davayı, karar vermiş olan mahkemenin vermiş olduğu kararın kesin hüküm oluşturmasından dolayı reddetmekle yükümlüdür. Çünkü kesin hüküm yargılama şartıdır. Karardan haberi olmadan diğer mahkeme de karar verir ve ortaya çıkan her iki karar birbirleriyle çelişecek olursa yargılamanın iadesi yoluna başvurulacaktır¹³².

---

ise uyuşmazlığın esasının incelenmesi lazım gelirken, yazılı şekilde karar verilmesi bozmayı gerektirir”. 2. HD., 7.5.1974, E. 2017, K. 2830, ULUKAPI, s. 202-203.

¹²⁹ “İlk dava usulü bir sebepten dolayı reddedilir ve fakat bu ret kararı henüz kesinleşmeden önce ikinci dava açılırsa ikinci davanın açıldığı anda birinci dava henüz derdest olduğundan ve derdestlik itirazı davanın açıldığı tarihteki duruma nazaran karara bağlanacağından ikinci dava davalının ve derdestlik itirazı üzerine reddedilir”. HGK., 15.11.1967, E. 377, K. 532, YILMAZ, Ejder/ YILMAZ, H. Ümit, Hukuk Rehberi, C.I, IV, Ankara, 2006, s.158; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 313.

¹³⁰ Aynı davanın birden farklı mahkemede görülmesi esasında medeni usul hukukuna hakim olan ilkelerden ucuz ve hızlı yargılama ilkeleriyle çelişmektedir. Çünkü aynı dava için iki kat zaman, para ve emek harcanmasına ve birbirine çelişik hükümler verilmesine sebep olacaktır. Doktrinde mahkemede açılmış olan bir davanın başka bir mahkemede de açılmış olması hali resen tetkik edilmelidir; ANSAY, s. 210; GÜRDOĞAN, Burhan, Medeni Usul Hukukunda Kesin Hüküm İtirazı, Ankara, 1960, s. 65; KURU, Baki, Tespit Davaları, İstanbul, 1988, s. 95-96.

¹³¹ POSTACIOĞLU, s. 337.

¹³² KURU, C. IV, s. 4253.

d) Davaların Birleştirilmesi Talebi

İki dava arasında bağlantı¹³³ var ve fakat farklı yerlerde açılmışlar ise davaların birleştirilmesi¹³⁴ talebi ilk itiraz olarak ileri sürülmelidir (HUMK m. 187/5)¹³⁵.

Davalar aynı yer mahkemesinde açılmış ise hakim kendiliğinden davaların birleştirilmesine karar verebileceği gibi; taraflarda muhakemenin her aşamasında birleştirme talebinde bulunabilirler (HUMK m. 45/1)¹³⁶.

e) Dava Dilekçesinin, Cevap Layihasının ve Davetiyelerin Düzenlenmesinde Kanuni Noksanlık Bulunduğu İtirazı veya Tebligatın Usulüne Uygun Olarak Yapılmadığı Yönünde İtiraz

Dava dilekçesi, cevap layihası ve davetiyelerin düzenlenmesinde kanuni noksanlık bulunduğu veya tebligatın usulüne uygun olarak yapılmadığı yönünde yapılacak olan itiraz ilk itirazdır (HUMK m.187/7)¹³⁷.

---

¹³³ Her iki davada aynı sebepten doğmuş ise veya davalardan biri hakkında verilecek olan karar diğer davanın neticesini de etkileyecek ise bu iki dava arasında bağlılık var demektir.

¹³⁴ Birleştirme aşamasına gelinceye kadar birinci mahkemenin bakmakta olduğu dava sonuçlanma aşamasına gelmiş olabilir. Davaların uzamasına neden olmamak adına birinci dava neticeleninceye kadar ikinci mahkemenin bakmakta olduğu davanın ertelenmesine karar verilmesinin daha doğru olacağı hem doktrin hem de Yargıtay tarafından kabul edilmektedir. ANSAY, s. 213.

¹³⁵ Tedbir nafakası boşanmadan ayrı olarak MK. 197 maddesine dayanılarak açılmıştır. HUMK. 45/2 ye göre davaların aynı mahkemede açılmış olması halinde bağlantı nedeniyle birleştirme talebinin ikinci davanın açıldığı mahkeme önünde ilk itiraz olarak ileri sürülebileceğini öngörmüştür. Birleştirme isteği cevap layihası ile yahut en geç ilk oturumda değil 25.11.1992 tarihli oturumda yapılmıştır. Açıklanan husus kamu düzeni ile ilgili olup mahkemece kendiliğinden dikkate alınması gerekir. O halde mahkemece yapılacak iş bir ara kararı ile birleştirme talebinin reddine karar vermek ve işin esasını incelemekten ibarettir. HGK., 9.3.1994, E. 854, K. 134, İNAL, s. 1067.

¹³⁶ KURU, C. IV, s. 4256.

Davalının, dava dilekçesinde var olan noksanlıklarına karşı yapmış olduğu ilk itiraz halinde hakim, dava dilekçesinde kanuni noksanlık bulunduğu kanısına varırsa dava dilekçesinin iptaline karar verebilecek¹³⁸ ancak davanın hiç açılmamış sayılmasına karar veremeyecektir¹³⁹.

Her ne kadar HUMK m. 187/7 hükmü gereğince tebligatın eksik yapılması bir ilk itiraz olarak sayılmış olsa da, sonradan düzenlenen Teb. K. m. 32 ve Teb. Tüz. m. 51 hükmü gereğince tebligatın usulsüz yapılması halinde

---

¹³⁷ Dava dilekçesinde bulunmasında gereken hususlar HUMK m. 179'da, cevap layihasıyla ilgili düzenlemeler HUMK m. 168 vd.'da, taraflara gönderilecek davetiyelerde nelerin yazacağı ise Teb. K (Tebligat Kanunu) m. 9 ve Teb.Tüz. (Tebligat Tüzüğü) m. 11-12'de ve HUMK m. 313/2, 377, 509, 510'da düzenlenmiştir. PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 312 KURU, C. IV, s.4265; Hukuki sebepler ile cevap süresi, dava dilekçesinin zorunlu unsurları olmadığından dolayı bunların dilekçede yazılı olmaması ilk itiraz sebebi teşkil etmez. YILMAZ, Z., s. 86-87; Doktrinde bazı yazarlar davanın uzamasını engellemek maksadıyla hakimin bu eksiklikleri gidermesi için bizzat ilgili tarafı uyarması gerektiğini düşünenlerde vardır. ANSAY, s. 213-214; Aksi görüş için bkz. BİLGE, s. 374.

¹³⁸ İptal edilen dava dilekçesi 10 gün içerisinde yeniden düzeltilerek verilebilir. 10 gün içerisinde verildiği takdirde yeni bir harç alınmaz. Yeni dilekçe verilmesi işlemi davanın devamı niteliğinde olduğu için davayı değiştirme ve genişletme yasağına tabidir. 10 gün içerisinde yeni bir dilekçe verilmezse dava açılmamış sayılır ve davacı yargılama giderlerine ve vekalet ücretinin mahkum edilebilir. İptal kararı nihai bir karar olduğundan tek başına temyiz edilebilecektir. Yine aynı şekilde cevap layihasında bulunması gereken zorunlu unsurların yokluğu halinde ve davacının ilk itirazı neticesinde hakim eksikliklerin giderilmesi için davalıya makul bir süre verir. Bu süre zarfında düzeltme işlemi yapılmazsa cevap layihası verilmemiş kabul edilir". KURU,C. IV, s. 4260-4265.

¹³⁹ "..... Bu durumda dava dilekçesinin noksan düzenlendiği kabul edilmek suretiyle dilekçenin iptali yönüne gidilmesi gerekirken, kesin hüküm teşkil edecek şekilde davanın esastan reddine karar verilmesi doğru değildir". 8. HD., 21.12.1990, E. 20284, K. 18533, YILMAZ, Z., s. 87.

geçersiz olacağı ve ilgili tarafın bunu ilk itiraz olarak değil de yargılamanın her aşamasında ileri sürebileceği açıktır¹⁴⁰.

f) Karşılık Davanın Kabule Şayan Bulunmadığı İtirazı

Karşı dava, davalının davacıya karşı cevap layihasıyla açmış olduğu bir davadır. Davalının vermiş olduğu cevap layihası bir dava dilekçesi niteliğindedir. Kanun karşı davayı, ancak davalının takas ve mahsup talepleriyle ve birinci dava ile irtibatı bulunan davalar bakımından mümkün kılmıştır. Karşılık dava esas dava ile aynı yargılama içerisinde incelenir (HUMK m. 204-205)¹⁴¹.

İşte karşılık davanın kanundaki şartları taşımadığı yönündeki itiraz bir ilk itirazdır. Bu itirazı öne sürebilecek olan da sadece davacıdır¹⁴². Eğer ilk itiraz ileri sürülmezse kanuna aykırı olarak açılmış olsa bile karşılık dava görülmeye devam olunur¹⁴³.

3) İlk İtirazların İleri Sürülme Usulü

İlk itirazların ileri sürülme usulü muhakeme usulüne göre değişiklik göstermektedir. Yazılı yargılama usulünde on gün (HUMK m. 195/1)¹⁴⁴, basit

---

¹⁴⁰ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 312; KURU, C. IV, s. 4266-4267.

¹⁴¹ “Mukabil davanın kabule şayan olmadığı iddiası usulün 187. Maddesinin 8. Fıkrasında belirtildiği cihetle iptidai itirazlardandır. Bu hususta davacının hiç bir itirazı olmadan, mahkemece resen reddedilemez”. 4. HD., 10.01.1935, E. 2289, K. 1820, ATASAYAN, Tacettin, Hukuk Muhakmeleri Usulü İçtihatlar Külliyyatı, Ankara, 1954, s. 327.

¹⁴² PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 313.

¹⁴³ Tabi ki görevli mahkemenin tayini açısından karşılık davanın müddeabihin değerine de dikkat etmek gerekir. BİLGE, s. 374.

¹⁴⁴ Bu on günlük süre davacının daha fazla bir süre tanınması veyahut hakimin bu süreyi davalının istemi üzerine uzatması halinde ilk itirazlar on günden fazla sürede de ileri sürülebilir. Yalnız her halükarda süresi dolmadan cevap layihası vermiş olan davalı

(HUMK m. 507-511) ve sözlü yargılama usulünde ilk duruşmada esasa girene kadar (HUMK m. 478) , seri yargılama usulünde ise yedi gündür (HUMK m. 503, 505). Bu süreler hak düşürücüdür. Hakim bu sürenin geçirilip geçirilmediğini resen dikkate alır¹⁴⁵.

Yazılı muhakeme usulünde davalı, ilk itirazlarını 10 gün içerisinde yapmalıdır¹⁴⁶. İlk itirazlar sadece taraflarca ileri sürülebilir¹⁴⁷. Hakim farkına varmış olsa bile kendiliğinden dikkate alamaz. Davacı ise karşılık davanın kabule şayan bulunmadığını, karşılık dava açan davalının Türkiye’de ikametgâhı bulunmadığı için teminat göstermesi gerektiğini, karşılık davanın derdest olduğunu, karşılık dava dilekçesi olan esasa cevap layihasında kanuni noksanlık bulunduğunu ilk itiraz olarak ileri sürebilir. Ancak karşılık dava söz konusu ise bu durumda ilk itirazlarını esasa cevap süresi içerisinde yapmalıdır (HUMK m. 189/1,2).

---

bundan sonra ilk itirazda bulunamaz. Çünkü cevap layihası vermiş olmakla esasa girilmiş olunur. KURU, C. IV, s. 4270.

¹⁴⁵ “Bu süre geçtikten sonra davacının muvafakati veya ıslah yoluyla dahi bu süreden sonra ilk itirazda bulunamaz; kuşkusuz, sözlü yargılama usulü ve basit yargılama usulünde iki tarafta ilk itirazlarını ilk oturumda sözlü olarak ileri sürülebilir. Ancak yazılı yargılama usulünde ilk itirazların yazılı olarak yapılması zorunludur. Ayrıca ilk itiraz süresi hak düşürücü nitelikte olup, ilk itirazın süresinde yapılıp yapılmadığı mahkemece resen incelenip gözetilmesi gerekir. Süresinde olmayan ve yazılı olarak ileri sürülmeyen derdestlik itirazının reddine karar verilmesi gerekirken, açıklanan usul kuralları göz ardı edilerek yazılı olduğu üzere hüküm kurulması doğru değildir. Davacının bu yöne değinen temyiz itirazı yerindedir. Açıklanan tüm bu sebepler nedeniyle hükmün bozulmasına karar verilmiştir”. 1.HD., 20.09.2000, E. 9117, K. 10581, MUŞUL, İçtihatlar, s. 558.

¹⁴⁶ YILMAZ, Z., s. 87.

¹⁴⁷ İlk itirazların hepsi aynı anda sunulmalıdır. İlki yapıldıktan sonra yapılacak olanlar mahkeme tarafından dinlenmez. KURU, C. IV, s. 4269.

Sözlü yargılama ve basit yargılama usulünde, ilk oturumda esasa girmeden evvel yapılacağına değinmiştik¹⁴⁸. Eğer davalı ilk oturumda karşılık dava açarsa, davacı da en geç karşılık davanın açılmasını takip eden ilk oturumda ilk itirazlarını ileri sürmelidir.

Seri yargılama usulünde ise, süre haricinde yazılı yargılama usulü için söylediklerimiz burada da geçerlidir¹⁴⁹.

4) İlk İtirazların İncelenmesi Usulü

Hakim öncelikli olarak ilk itirazın süresinde yapılıp yapılmadığına dikkat eder. Süresi geçtikten sonra yapılan ilk itirazı reddolunur. Eğer ilk itiraz süresinde ve usulüne uygun şekilde yapılmışsa, hakim, itirazı incelemeye geçer¹⁵⁰.

İlk itirazların *hadiseler* gibi incelenip karara bağlanacağını kanun tarafından hüküm altına alınmıştır (HUMK m. 190)¹⁵¹. Hadiselerin incelenmesi konusunda bahsedilen hususlar burada da aynen geçerlidir¹⁵².

Hakim itiraz dilekçesinin bir nüshasını, cevap vermesi açısından diğer tarafa tebliğ eder ve tarafları hazır bulunmaları için davet eder (Teb. K. m. 9).

---

¹⁴⁸ Bkz., §4, II, D, 3.

¹⁴⁹ Bkz. §4, II, D, 3; KURU, C. IV, s. 4280-4283.

¹⁵⁰ YILMAZ, Z., s. 87.

¹⁵¹ “İlk itirazlar hadise şeklinde çözülmesi gerekir. Bu yolda verilen kararlar taraflar hazır ise kendilerine anlatılır. Değillerse karar tebliğ olunur. O halde yetki itirazının süre bakımında reddine ilişkin kararın yeniden tayin edilecek duruşma günüyle birlikte davalıya tebliği...” 2. HD., 2.2.1973, E. 374, K. 541, İNAL, s. 1077; Aksi takdir de Yargıtay tarafından bozma sebebi olarak kabul edilmektedir. 2. HD., 1.4.1996, E. 1497, K. 3461; ALANGOYA, s. 276.

¹⁵² Bkz. §5, II.

HUMK m. 189 hükmü gereğince davalının ilk itirazının karşı tarafa tebliğ işlemi yapılmadan mahkemenin karar vermesi uygun değildir¹⁵³.

İleri sürülen ilk itirazların hepsi beraber incelenir. Ancak ilk itirazlardan birinin kabul edilmesi halinde diğerlerin incelenmesi artık gereksiz ise, hakim yalnızca o ilk itirazı inceler. Örneğin, hem iş bölümü hem de yetki ilk itirazında bulunulursa hakim öncelikli olarak iş bölümü ilk itirazını değerlendirip karara bağlar. Neticede vereceği karar kabul olursa artık yetki ilk itirazını, iş bölümü neticesinde dosyayı eline geçiren hakim inceleyecektir. Yine aynı şekilde hem yetki hem de derdestlik ilk itirazında bulunulduğu takdirde hakim öncelikli olarak yetki ilk itirazını değerlendirecek; yetkisizlik kararı vermesi halinde artık derdestlik ilk itirazını inceleyecek olan yetkili mahkemedir¹⁵⁴.

5) İlk İtirazların Karara Bağlanması

İlk itirazlar genel itibariyle esas meselenin çözümüne geçmeden evvel incelenip karara bağlanır¹⁵⁵.

Konuyu burada iki kısma ayırarak değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Bunlardan birincisi mahkemenin ilk itirazı reddetme olasılığıdır. Mahkeme, ilk itirazı değerlendirdikten sonra itirazın yerinde olmadığına kanaat getirecek olursa itirazın reddine karar verir. Ret kararı neticesinde hakim davadan

---

¹⁵³ BİLGE, s. 379.

¹⁵⁴ Örneğin, hem iş bölümü hem de yetki ilk itirazında bulunulursa hakim öncelikli olarak iş bölümü ilk itirazını değerlendirip karara bağlar neticede vereceği karar kabul olursa artık yetki ilk itirazına iş bölümü neticesinde dosyayı eline geçiren hakim inceleyecektir. Yine aynı şekilde hem yetki hem de derdestlik ilk itirazında bulunulduğu takdirde hakim öncelikli olarak yetki ilk itirazını değerlendirecek; yetkisizlik kararı vermesi halinde artık derdestlik ilk itirazını inceleyecek olan yetkili mahkemedir. KURU, C. IV, s. 4285-4286.

¹⁵⁵ UMAR, 164.

elini çekmediği için bu bir ara karardır ve bu kararı taraflar tek başına temyiz edemeyeceklerdir¹⁵⁶.

İkincisi ise mahkemenin ilk itiraz talebini kabul etmesi olasılığıdır. Burada ilk itirazın niteliğine göre ayırım yapacak olursak;

- Teminata ilişkin ilk itiraz mahkeme tarafından kabul edildiği takdirde, hakim tarafından verilen süre içerisinde teminat yatırılır. Bu karar nihai bir karar değildir. Bu yüzden tek başına değil, ancak esas hükümle beraber temyiz edilebilir. Teminat yatırılmadığı takdirde o tarafın yokluğunda yargılamaya devam olunur.
- Yetkisizlik itirazını kabul eden mahkeme yetkisizlik kararı verir. Mahkeme yetkisizlik kararı vermiş olmakla davadan elini çeker ve bu bir nihai karar olduğu için tek başına temyiz edilebilir.
- Dava dilekçesi, cevap layihası ve davetiyelerin düzenlenmesinde kanuni noksanlık bulunduğu veya tebligatın usulüne uygun olarak yapılmadığı yönünde yapılacak olan itiraz neticesinde verilecek olan karar nihai bir karar olmadığı için verilecek karar tek başına temyizi kabil değildir. Ancak dava dilekçesinin kanuna aykırı düzenlenmiş olduğu yönündeki itirazın kabulü yönündeki karar nihai bir karar olduğu için tek başına temyiz edilebilir.
- Derdestlik itirazının kabulü halinde verilecek karar nihai bir karardır. Mahkeme bu kararı vermekle davadan el çekmektedir. Bu karar tek başına temyiz edilebilir.
- Davaların birleştirilmesi talebi neticesinde verilen karar esasında farklı mahkemeler tarafından verildiği için davayı birleştirmek üzere başka yere gönderen mahkemenin birleştirme kararı adeta bir yetkisizlik bir görevsizlik kararı anlamına gelmektedir. Bu nedenle bu kararın temyizi kabil olması gerekir. Ancak aynı mahkemede iki farklı dava birleşirse bu durumda

---

¹⁵⁶ KURU, C. IV, s. 4287.

verilecek olan karar ara karar niteliğinde olduğu için ancak esas hükümlerle beraber temyiz edilebilir¹⁵⁷.

- Karşılık davanın kabule şayan bulunmadığı itirazı esasında dava dilekçesinin reddi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla itirazın kabulü halinde bu karar tek başına temyiz edilebilir.

Yani, hadise hakkındaki karar ara karar ise temyiz yolu kapalı; nihai karar ise temyiz yolu açıktır.

E) Bilirkişinin Reddi

Bilirkişiler, hakimlerin reddi sebeplerini düzenleyen m. 29 hükümlerine dayanılarak reddedilebilirler (HUMK m. 277)¹⁵⁸. Bilirkişiler de tanıklar için getirilmiş çekinme sebeplerine dayanarak bilirkişilik yapmaktan sarfinazar edinebilirler¹⁵⁹.

Ret talepleri aslında birer *hadisedir* ve *hadiseler* hakkındaki düzenlemelere göre incelenip neticelendirilirler (HUMK m. 277/I).

Bilirkişiyi ancak davanın tarafları reddedebilir. Fer'i müdahilin böyle bir talep yetkisi bulunmamaktadır¹⁶⁰.

Bilirkişiler tarafsız olmalıdır. Bunun için hakim, bilirkişiden yapmış olduğu (veya yapacağı) açıklamalar ve çalışmaların tarafsız olduğu (veya olacağı) yönünde yemin etmesini isteyebilir (HUMK m. 276/4)¹⁶¹.

---

¹⁵⁷ BİLGE, s. 381-382.

¹⁵⁸ Burada özellikle 29/6 üzerinde durmak gereklidir. Çünkü taraflardan birisi daha önceki bir iş nedeniyle bilirkişiden mütalaa istemiş veya bilirkişinin doktor olması sebebiyle aile hekimliği söz konusu olabilir. İşte tüm ihtimaller dahilinde tarafların bilirkişiyi reddetmesi mümkündür. KURU, C. III, s. 2718; ANSAY, s. 283; Bilirkişinin görevini yerine getirme şekli onun reddi açısından haklı bir sebep teşkil etmez. UMAR, s. 225.

¹⁵⁹ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 464.

¹⁶⁰ KURU, C. III, s. 2720.

Bilirkişinin reddi talebi süresi, talepte bulunacak kişinin, bilirkişinin atandığını öğrenmesinden itibaren üç gündür (HUMK m. 277/2)¹⁶². Burada süre, ret sebebini öğrenmeden itibaren değil, reddedecek kişinin davaya bilirkişi atandığını öğrenmesinden itibaren başlar. Bu süre içerisinde, bilirkişi raporunu dosyaya sunmuş olsa dahi taraflar üç gün içerisinde bilirkişiyi reddedebilirler¹⁶³.

Ret talebinin yapılışına ilişkin kanunda herhangi bir düzenleme yoktur. Ancak HUMK m. 277/1, ret taleplerinin hadiseler gibi incelenip neticelendirileceğini hüküm altına aldığı için hadise hakkında ki hükümler (HUMK m. 222 vd., 483 vd.) burada da geçerli olacaktır¹⁶⁴.

Taraflar, birbirlerine ve bilirkişiye karşı ret talebinden dolayı yemin teklif edemezler (HUMK m. 277/I).

Bilirkişinin reddi talebinin hakimin reddi talebinden ayrılan yönü ise ret talebinde bulunan kişinin bu talebinde haksız çıkması halinde para cezasına mahkum edilemeyeceğidir¹⁶⁵.

Bilirkişinin reddine yönelik taleplerin kabulü veya reddine ilişkin kararlar ara karar oldukları için tek başlarına temyiz edilemezler¹⁶⁶.

---

¹⁶¹ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 464.

¹⁶² Tayini sırasında reddedilmeyen bilirkişi, daha sonra ret sebepleri ortaya çıksa bile reddedilemez. UMAR, s. 65.

¹⁶³ ANSAY, s. 283; KURU, C. III, s. 2720.

¹⁶⁴ §5, I.

¹⁶⁵ 4. HD., 30.12.1954, E. 7062, K. 5588, KURU, C. III, s. 2722.

¹⁶⁶ Taraflardan biri, bilirkişiyi reddederse, bu reddin kabulü veya reddi konusunda hakimin vereceği karar; asıl kararla birlikte temyiz edilebilir. İBK.,18.6.1958, E. 22, K. 11; GÜLAL, s. 208.

Ret isteminin kabulü halinde hakim, yeni bir bilirkişi atar. Ret sebeplerinin varlığı halinde atanan bilirkişi de reddedilebilir¹⁶⁷.

F) Senedin Sahteliği İddiası

Her ne kadar senetlerin sahteliği iddiası kanaatimizce ön sorun teşkil etse de HUMK m. 314, senetlerin sahteliği iddiası hadiseler gibi incelenip neticelendireceğini belirttiği için senetlerin sahteliği iddiasını da hadise durumları başlığı altında inceleyip değerlendirme altına aldık.

1) Adi Senetlerin Sahteliği İddiası

Adi senedin sahteliği, senette bulunan yazı ve imzanın inkar edilmesi neticesinde olur¹⁶⁸. Adi senet sahte olmadığı ispat edilinceye kadar delil olarak kullanılamaz.

Hakim, HUMK. m. 308 vd. maddelerine göre sahtelik iddiasını çözüme kavuşturmaya çalışır. Buna göre;

---

¹⁶⁷ ÖNEN, s. 226.

¹⁶⁸ “Sahtelik iddiası yerine senedin inkar edilmesi de yeterli olacaktır. Çünkü senedin doğruluğunu ispat edecek olan kişi onu mahkemeye ibraz edecek olan kişidir. BİLGE, s. 507; 1.7.1977 günlü senede göre A. İle Z. Bu taşınmazı davalı H’ye satmışlardır. Daha sonra A. 1981 tarihinde ölmüştür. Başka mirasçı olmadığına göre A. İle Z.’nin taşınmazı satmaya yetkileri bulunmaktadır. Satışa dair, 1.7.1977 tarihli senet HUMK’un 297. Maddesine uygun biçimde düzenlenmiş geçerli bir belgedir. Davacılar, senedin iptali hakkında açtıkları davayı atıye bırakmışlardır. Ancak dava dilekçesinde bu senedin hileye müstenit olduğunu, satışın bu bakımdan iptali gerektiğini bildirmişlerdir. Uyuşmazlığın çözümünde bu husus ön mesele olarak ortaya çıkmaktadır. O itibarla davacıların satışta hileye maruz kalıp kalmadıklarının ispatlanması için kendilerine imkan verilmesi gerekir. Senet iptali hakkındaki davanın atıye bırakılmış olması bu iddianın incelenmesine engel olmaz. Hadise hakkındaki hükümlere göre kandırılma halinin mevcut olup olmadığının incelenmesi ve satışın geçerli olup olmadığının hükme bağlanması ve uyuşmazlığın buna göre çözümlenmesi gerekir”. 8. HD., 12.11.1984, E. 10234, K. 10216, YENER, s. 132-133.

- Öncelikli olarak tarafların davadaki durum ve açıklamaları göz önünde bulundurularak hadise çözüme kavuşturulmaya çalışılır (HUMK m. 308/I). Tarafların davadaki tutumları neticesinde karar verilememişse, hakim tarafları belirleyeceği bir tarihte duruşmaya çağırır. Taraflar imza ve yazı hakkında açıklamada bulunurlar. Sahtelik iddiasında bulunan tarafa yazı yazdırılır. Bu yazı ilk bakışta iddiada bulunulan tarafa ait olduğu anlaşılabilirse karar verilir (HUMK m. 308/I).

- Hakim henüz bir karara varamamışsa bilirkişiye başvurur. Bilirkişinin inceleme yapacağı belgeler; her iki tarafında incelenmesi konusunda anlaşmış belgeler, her türlü resmi belge, bir kimsenin memuriyeti sebebiyle ya da mahkeme huzurunda yazılıp imza attığı belgeler arasından olmak zorundadır (HUMK m. 309/III). Bilirkişi incelemesi için belge sunulamazsa mahkeme itiraz eden tarafa yazı yazdırmak ve imza attırmak suretiyle senedin sahteliği hakkında sonuca varır (HUMK m. 309/IV).

- Bilirkişi incelemesi neticesinde dahi bir sonuç alınamazsa, senedin yazıldığını gören veya senet hakkında kesin bir bilgiye haiz olan kişiler tanık olarak dinlenerek bir karara varmaya çalışılır (HUMK m. 309/I).

Hakim inceleme sonucunda eğer senedin itirazda bulunan kişiye ait olduğu kanaatine varacak olursa bu kişiyi para cezasına çarptırır ve karşı tarafın bu gecikme nedeniyle uğramış olduğu zararının tazmin edilmesine karar verebilir¹⁶⁹.

Görüüleceği gibi burada senetlerin incelenmesi hususunda özel düzenleme yer aldığı için burada ki özel hükümler öncelikli olarak uygulanacak, daha sonra

---

¹⁶⁹ PEKCANITEZ, Hakan, Bekletici Sorun, Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İzmir, 1980/1-4, s. 435-438; ALANGOYA, Yavuz/ YILDIRIM, Kamil/ DEREN, Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul, 2006, s. 363.

ise hadiselerin incelenmesine ilişkin hükümler (HUMK m. 222 vd.) uygulanacaktır¹⁷⁰.

2) Resmi Senetlerin Sahteliği İddiası

Resmi senetlerde sahtelik iddiasının ortaya çıkabilmesi için ya senedi düzenleyen noter veya resmi kişinin senedi sahte olarak düzenlemiş olması ya da resmi senede gerçeğe uygun olmayan kayıtlar koymaları gerekir¹⁷¹.

Eğer senedin tamamını noter veya resmi kişi düzenlemiş ise sahtelik iddiası hem esas hem de biçim yönünden olabilir. Fakat sadece imza onaylaması söz konusu ise senedin sahteliği sadece imza ve tarihe yönelik olabilir¹⁷².

Sahtelik iddiası görülmekte olan dava esnasında ileri sürülür. Aynı mahkemeye karşı ileri sürülebileceği gibi (davayı hadise) bağımsız bir dava açılarak da ileri sürülebilir (davayı asliye)¹⁷³.

Senedin sahteliği iddiası *hadise* şeklinde ileri sürülür ve incelenir (HUMK m. 314)¹⁷⁴. Adi senetlerin incelenmesi hususunda bahsedilenler aynen

---

¹⁷⁰ Bkz. §5, II.

¹⁷¹ Sahtelik iddiasında bulunan tarafa, noter tarafından düzenlenen senette yazılı bulunanların okunmadığı veya senedin yazıldığı gibi okunmayıp, başka bir şekilde okunduğunun ileri sürülmesi. KURU, C. II, s. 2158.

¹⁷² ÖNEN, s . 247.

¹⁷³ ALANGOYA/YILDIRIM/DEREN, s. 363; BİLGE, s. 508; KURU, C. II, s. 2161, 2168.

¹⁷⁴ Ancak bazı yazarlar hadise şeklinde incelemenin sadece adi senetler bakımından mümkün olduğunu, resmi senetler bakımından ise aynı şeyin mümkün olmadığını düşünmektedirler. Buna neden olarak da; resmi senede karşı sahtelik iddiası karşı tarafa yöneltilmeyip tam tersine davanın tarafı pozisyonunda dahi bulunmayan notere karşı yapıldığı için hadise şeklinde incelenmemesi gerektiğini belirtmektedirler. ALANGOYA/ YILDIRIM/DEREN s. 363-364.

burada da geçerli olacaktır¹⁷⁵. Buna göre inceleme HUMK. m. 308 vd. maddelerine göre yapılacaktır¹⁷⁶.

Sahtelik iddiası mahkemeye verilecek olan iki nüsha dilekçe ile yapılır¹⁷⁷ ve karşı tarafa da tebliğ edilir¹⁷⁸. Resmi senedin sahteliği iddiası her türlü delille ispat edilebilir¹⁷⁹.

Sahtelik iddiası neticesinde senet incelenmesi amacıyla bilirkişiye gönderildikten ve konuyla ilgili tanıkların dinlenmesine karar verildikten sonra, hüküm verilinceye kadar senet hiçbir işleme esas alınmaz (HUMK m. 317).

İnceleme neticesinde mahkeme tarafından senedin sahte olduğu yönünde kanaat getirilecek olursa senet iptal edilir¹⁸⁰. Eğer mahkeme senedi iptal etmezse bu durumda iddia sahibini para cezasına çarptırır ve talep halinde diğer tarafın

---

¹⁷⁵ Bkz., §4, II, F, 1.

¹⁷⁶ PEKCANITEZ, s. 434; ALANGOYA/YILDIRIM/DEREN s. 363.

¹⁷⁷ Sahtelik iddiası neticesinde senedi düzenleyen kişi şüphe altında kalacağı için iddia da bulunacak olan kişi iddiasında haklı çıkmaması halinde para cezasına mahkum edilir. Ciddi şekilde düşüncesini sağlamak için mutlaka dilekçe ile yapılması zorunlu tutulmuştur. Böyle bir iddiadan da feragat edilse bile mahkeme bunu kabul etmeyebilir. KURU, C. II, s. 216; ANSAY, s. 30; İş mahkemelerinde sözlü yargılama hukuku geçerli olduğu için, sahtelik iddiası da sözlü olarak ileri sürülebilir (HUMK m. 483). BİLGE, s. 509.

¹⁷⁸ BİLGE, s. 509.

¹⁷⁹ Örneğin, borçlu, senedi imzaladığı esnada temyiz kudretine haiz olmadığı veya senedin altına zorla imza attırıldığı şeklinde hukuki bir fiil iddiasında bulunsa bu iddia tanık ile de ispat edilebilir. KURU, C. II, s. 216; BİLGE, s. 510; MUŞUL, Medeni Usul Hukuku Bilgisi, s. 195.

¹⁸⁰ PEKCANITEZ, s. 434.

maddi manevi zararlarının karşılanması için tazminata hükmeder (HUMK m. 319)¹⁸¹.

Kanuna göre resmi senetler sahteliği ispat olununcaya kadar geçerli kalmaya devam ederler (HUMK m. 295/I, Not. K. m. 82/II, III). Sahtelik iddiası neticesinde ortaya çıkacak olan masraflar, iddia sahibi tarafından karşılanır¹⁸².

G) İş Bölümü İtirazı

1) Genel Olarak

Hukuk mahkemeleri ile ticaret mahkemeleri arasında ortaya çıkabilecek bir durumdur. Kanunlarımıza göre sulh hukuk mahkemesi yanında ayrı bir sulh ticaret mahkemesi olmadığı için sulh hukuk mahkemesi kendi görev alanına giren bir davayı başka bir ticaret mahkemesine gönderemez.

Aynı durum asliye hukuk mahkemeleri açısından ise geçerli değildir; çünkü Asliye hukuk mahkemesi yanında kurulmuş bir asliye ticaret mahkemesi bulunabilir. Böyle bir durumda asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasında bir işbölümü ilişkisi bulunmaktadır.

Ayrı bir ticaret mahkemesinin bulunmadığı yerlerde ticari davalara asliye hukuk mahkemeleri bakar. *Hadiseye*, ticaret hukuku hükümleri uygulanır. Örneğin, ticari bir davaya asliye hukuk mahkemesi bakıyor olsa bile o dava da ticari hükümleri uygulamak zorundadır¹⁸³.

---

¹⁸¹ PEKCANITEZ, s. 434; ALANGOYA/YILDIRIM/DEREN s. 365; BİLGE, s. 510.

¹⁸² Örneğin resmi kişi tarafından düzenlenen senedin sahteliği iddia edildiği takdirde mahkeme bu senedin aslını ister (m. 311). Resmi kuruluşta bu belgeyi diğer üçüncü kişilere kopya olarak vermek zorunda kalabilir. İşte tüm bu masraflar iddia sahibi tarafından karşılanır. ANSAY, s. 300; KURU, C. II, s. 2160.

¹⁸³ BİLGE, s. 128.

Bir davanın asliye hukuk mahkemesi yerine asliye ticaret mahkemesinde veya asliye ticaret mahkemesi yerine asliye hukuk mahkemesinde açılması gerektiği durumlar da işbölümü itirazı söz konusu olacaktır (TTK. m. 5/3) ¹⁸⁴.

İş bölümü itirazını yalnızca taraflar ileri sürebilir¹⁸⁵. İş bölümü itirazı, yalnızca ilk itiraz şeklinde ve esasa cevap süresi olan on gün içerisinde ileri sürülebilir¹⁸⁶.

Taraflar kendi aralarında da işbölümü sözleşmesi yapabilirler. Buna göre taraflar, hukuk mahkemesinde görülmesi gereken bir davayı ticaret mahkemesinde veya ticaret mahkemesinde görülmesi gereken bir davayı hukuk

---

¹⁸⁴ Çekişme tarafların sıfatına ve işin niteliğine göre TTK. m.5 uyarınca ticari dava olup davalının iş bölümü itirazının kabulü gerekir. 15 HD., 23.9.1985, E. 405, K. 1636, GÜLAL, C. II, s. 1185 ; KURU, C. IV, s. 4267.

¹⁸⁵ Tarafların böyle bir talebi olmadığı halde hakim dosyayı gönderme kararı alırsa gönderilen mahkeme yargılamayı yapmak mecburiyetindedir. Çünkü gönderilen mahkeme, gönderme kararının usule uygun olup olmadığını araştıramaz. Fakat bu durum hakim dikkatinin çekilmesi açısından Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'na bildirilir. Kuru böyle bir uygulamanın yanlışlığına dikkat çekmektedir. Gönderme kararının bir nevi görevsizlik kararı olduğunu düşünmektedir. Böyle bir durum AY. m. 36/II' de belirtilen "Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz" hükmüne aykırıdır. KURU, C. IV, s. 704-705; Yargıtay ise temyiz mümkün kılınması halinde davaların uzamasına neden olacağı görüşüyle temyizi mümkün kılmamanın daha doğru bir görüş olacağını savunmaktadır. Ancak son yıllarda vermiş olduğu bir kararında Kuru'nun görüşleri doğrultusunda bir karar vermiş ve gönderme kararını görevsizlik kararı olarak kabul ederek yerel mahkeme tarafından verilen kararı bozmuştur. 11. HD., 16.05.2002, E. 940, K. 4848, ALANGOYA, s. 89.

¹⁸⁶ TTK m.5/III' e göre, münhasıran iki tarafın arzularına tabi işlerde davanın ticari veya hukuki mahiyeti itibarıyla mahkemenin iş sahasına girip girmediğinin yalnız ilk itirazlar şeklinde taraflarca dermeyan olunabileceğine göre, mahkeme davaya devam edilerek hasıl olacak sonuç dairesinde bir karar vermek gerekirken, yazılı olduğu şekilde resen karar verilmesi doğru görülmemiştir. MUŞUL, İçtihatlar, s. 555; İlk itirazla ilgili yapılan tüm açıklamalar iş bölümü itirazı içinde geçerlidir. KURU, C. I, s. 692; ALANGOYA, s. 88.

mahkemesin de görülmesi konusunda anlaşmış olabilirler. Böyle bir durum da taraflar iş bölümü itirazında bulunamazlar. Fakat dava iş bölümüne giren mahkemede açılmışsa taraflar buna itiraz edemezler; çünkü kanunla iş bölümü yetkisi verilmiş olan mahkemenin bu yetkisi tarafların yapacağı sözleşme ile ortadan kaldırılamaz¹⁸⁷.

Bir dava, mahiyeti itibariyle kesin olarak asliye hukuk mahkemesinin veya asliye ticaret mahkemesinin görev alanına girdiği durumlarda artık ilk itiraz söz konusu olmayacaktır. Taraflar, muhakemenin sonuna kadar davanın asliye hukuk veya asliye ticaret mahkemesinin görev alanına girdiği konusunda itiraz edebilecekleri gibi hakim de buna resen karar verebilir¹⁸⁸.

2) İş Bölümü İtirazının Reddi

Süresi içerisinde yapılmayan veya dava mahkemenin iş bölümüne girmekte ise iş bölümü itirazı reddedilecektir¹⁸⁹.

İş bölümü itirazı neticesinde verilen karar ara karar olduğu için tek başına temyiz edilemez¹⁹⁰.

Ticari bir davanın hukuk mahkemesi, ticari olmayan bir davanın ticaret mahkemesi tarafından görülmesi hükmün bozulması için yalnız başına yeterli değildir (TTK. m. 5/III)¹⁹¹.

---

¹⁸⁷ KURU, C. I, s. 714-715.

¹⁸⁸ Örneğin iflas davasının asliye hukuk mahkemesinde açılması halinde veya boşanma davasının ticaret mahkemesinde açılması halinde taraflar yargılamanın sonuna kadar ileri sürebilecekleri gibi hakimde kendiliğinden iş sahasına girmediğine karar verebilir. BİLGE, s. 129; ALANGOYA, s. 88.

¹⁸⁹ Kuru, gönderme kararı verilmiş olması halinde, bunun bir gönderme kararı değil görevsizlik kararı olacağını ve neticesinde temyize tabi olacağı görüşünü savunmaktadır.KURU, C. I, s. 693,716.

¹⁹⁰ BİLGE, s. 130.

Süresinde yapılmamış olan bir iş bölümü itirazı reddedildiği takdirde hakim davanın esasına girmeye başlayacaktır. Ancak ilerleyen süreçte talebin haklılığına kanaat getirecek olursa, vermiş olduğu karardan döner ve süresinde yapılmış olan iş bölümü itirazını kabul ederek dosyayı iş bölümü alanına giren mahkemeye gönderme kararı verir.

Birden fazla kişiye karşı ticaret mahkemesinde dava açılmış fakat davalılardan biri veya birkaçı açısından dava, ticari dava niteliğine haiz değilse, davacı veya davalı tarafından yapılacak olan itiraz kabul edilmeyecektir. Çünkü itiraz eden taraflar açısından dava ayrılıp asliye hukuk mahkemesine gönderilirse bu durumda HUMK m. 43 anlamında var olan bağlantı kopacaktır.

Aynı gerekçeyle, asliye hukuk mahkemesinde açılan bir dava, taraflardan bazıları açısından ticari dava niteliğine haiz ise bu durumda asliye hukuk mahkemesi iş bölümü itirazını kabul edecek ve *dosyayı tamamı* ile ticaret mahkemesine gönderecektir. Çünkü anlaşmazlığın bir kısmı olan ticari sorun ticaret mahkemesinde görülmelidir. Ticari davayı ayırdığımız takdirde yine HUMK m. 43 anlamında var olan bağlantı kopacaktır. Bunun için de asliye hukuk mahkemesi dosyanın ayrılmasına karar veremez, dosyayı tamamı ile gönderir¹⁹².

3) İş Bölümü İtirazının Kabulü

Süresinde yapılan iş bölümü itirazı neticesinde mahkeme eğer itirazın haklılığına kanaat getirecek olursa, bu durumda dosyayı ilgili mahkemeye gönderme kararı verir.

---

¹⁹¹ Başka sebepten dolayı dosya bozulacak olursa Yargıtay iş bölümünden dolayı da kararı bozar ve dosyayı iş alanına giren asliye hukuk veya ticaret mahkemesine gönderir. Eğer esas hüküm doğru ise, artık işbölümüne ilişkin olan temyiz talebi dikkate alınmayacaktır. KURU, C. I, s. 693; BİLGE, s. 129-130; ALANGOYA, s. 88; ÜSTÜNDAĞ, s. 184.

¹⁹² KURU, C. I, s. 694-695.

Gönderme kararı neticesinde, gönderen mahkeme o davaya bakmaya devam edemez. Çünkü verilen karar nihai bir karardır. Diğer nihai kararlardan farklı olarak temyiz edilemez. Çünkü verilen karar neticesinde dosya henüz karara bağlanmış değildir. Dosya gönderilen mahkeme tarafından incelenip neticelendirildikten sonra ancak temyiz edilebilir. Gönderme kararı tek başına bozma nedeni değildir (TTK. m. 5/III). Ancak başka bir sebepten dolayı dosya bozulacak olursa iş bölümünden dolayı da bozularak dosya gönderme kararı vermiş olan mahkemeye gönderilir.

Gönderme kararı neticesinde hakim kendiliğinden dosyayı o mahkemeye göndermez. Davacı, kararın verilmesinden itibaren on gün içerisinde gönderen veya gönderilen mahkemeye başvurması gerekir (HUMK m. 193/III). Aksi takdirde dava açılmamış sayılacaktır (HUMK m. 193/IV)¹⁹³.

Dosyanın gönderildiği mahkeme, gönderme kararının yanlış olduğuna inansa bile davayı görmeye mecburdur. Fakat mahkeme, gönderen mahkemenin gönderme kararı alırken davayı nasıl nitelendirdiğine bakmayıp, davanın niteliğine haiz olan hükümleri uygulamak zorundadır. Örneğin ticaret mahkemesi, ticari bir davayı, hukuk davası diyerek asliye hukuk mahkemesine gönderdiği takdirde de asliye hukuk hakimi, hukuk hükümlerini değil bilakis ticari hükümleri uygulayacaktır¹⁹⁴.

---

¹⁹³ On günlük süre, duruşma esnasında tarafların yüzlerine karşı yapılmış ise tefhimle, eğer tarafların yokluğunda verilmiş ise tebliğ ile başlar. Davacı on günlük süre zarfında gönderilen mahkemeye başvurmazda dosyayı tebliğ edecek olursa Yargıtay dosyayı reddeder. Davacı bu ret kararını takiben on günlük sürede gönderilen mahkemeye başvurursa dahi, gönderilen mahkeme bu başvuruyu reddedecektir. Çünkü kanunda belirlenmiş olan süre, gönderme kararı ardından on gündür ve bu süre hak düşürücü bir süredir. Süresinde başvuru yapılmayıp açılmamış sayılan dava neticesinde davalı, davacının yargılama masrafları ve vekalet ücretine mahkum edilmesini isteyebilir. KURU, C. I, s. 698.

¹⁹⁴ ALANGOYA, s. 88; BİLGE, s. 129; ÜSTÜNDAĞ, s. 181.

H) Diğer Hadise Durumları

Hadise durumları yalnızca yukarıda yazılı bulunan durumlardan ibaret değildir. Bunlara benzer şekilde muhakeme usulüne ilişkin olarak esas sorunun çözüme kavuşturulabilmesi için daha önceden mutlaka çözülmesi gereken hadise durumları da ortaya çıkabilir.

Her davanın özelliğine göre farklı hadise durumları ortaya çıkabilir. Bunun temel nedeni olarak da hadiselerin ortaya çıkmasında başlıca faktör olarak gösterdiğimiz medeni usul hukukuna hakim olan ilkelerden taraflarca hazırlanma ilkesinin var olmasıdır. Çünkü hadiseler genel itibarıyla tarafların yargılama usulüne ilişkin olarak hakime yaptıkları istemlerden oluşmaktadır. Tarafların istemleri de aşağıda belirttiğimiz istemlerden veya bunlara benzer istemlerden oluşmaktadır.

Tabii birazdan değineceğimiz gibi hadiselerin ortaya çıkmasına yardımcı olan etkenlerden biri de yargılama esnasında görev yapanlardır¹⁹⁵.

Hadiselerin ortaya çıkış sebeplerini bulmak ve bunları incelemek için her somut olay açısından ayrı ayrı değerlendirmek kanaatimizce daha doğru olacaktır. Örneğin yukarıda incelemiş bulunduğumuz *senetlerin sahteliği iddiası*¹⁹⁶ hadiseler gibi incelenip neticelendirileceği için, *buna benzer nitelik taşıyan durumlarda* hadiseler gibi incelenip neticelendirilecektir. Yargıtay'ın 2. Hukuk Dairesinin vermiş olduğu bir kararda bunu açıkça gözlemlemek mümkündür. Bu karara göre; “ *Davalı M., miras taksim sözleşmesindeki imzanın kendisine ait olmadığını ileri sürmüştür. Mahkemenin bu itirazı hadise şeklinde incelemesi ve hasıl olacak sonuca göre karar vermesi gerekmektedir. Açıklanan husus üzerinde*

---

¹⁹⁵ Çalışmamızın giriş kısmında belirtmiş olduğumuz gibi yargılamanın bir sujesi olan hakimden kaynaklanan sebepler olabileceği gibi mahkemede görev yapan zabıt katibinden kaynaklanan sebepler de ortaya çıkabilir. Bkz. Giriş.

¹⁹⁶ Bkz., §4, II, F.

durulmadan eksik inceleme ile yazılı olarak karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır"¹⁹⁷. Buna benzer tüm durumlar yargılama esnasında kanaatimizde hadise teşkil edecek ve yargılamayı yapan mahkeme tarafından hadiseler gibi incelenip neticelendirilecektir.

Yargılamanın taraflarından birinin vekilinin mahkemeye sunmuş olduğu *vekaletnamenin geçerli olup olmadığının tespiti* de hadise teşkil edecektir.

Taraflardan birinin davanın görülmesi esnasında *ek tanık gösterme talebine, diğer taraf bunun mümkün olmadığı yönünde itirazda bulunursa* bu takdirde bu husus hadise olarak değerlendirilecektir. Benzer şekilde *taraflardan biri maddi bir olayın ispatını talep eder, diğer tarafta bu talebe karşı koyarsa* yine bir hadise durumundan söz edilecektir¹⁹⁸.

Davaların ayrılması ve birleştirilmesi, şahadetten imtina edilmesi, sürelerin uzatılması, hakem ve bilirkişi raporlarının geçersiz olduğu yönündeki talepler, iddiaların tefriki de hadise durumu teşkil etmektedir.

Öğretide bazı yazarlar, *miras bırakan öldüğü gün tereke borca batıksa ve bu da sabitse mirasın reddedilmiş sayılacağını, bu yüzden terekenin borca batık olup olmadığının tespit edilmesi talebinin* de bir hadise durumu teşkil edeceğini düşünmektedir (TMK. m. 545)¹⁹⁹.

Yeni açılan bir davada davalının, dava konusunu davanın henüz başında kabul etmesi halinde asıl meseleyle ilgili olarak bir şey ispat etmesi gerekmez. Ancak daha sonra *davalı, davacının iddiaları cevaplandırmak isterse* bu halde ortaya hakimin öncelikli olarak halletmesi gereken bir hadise durumu ortaya çıkar.

---

¹⁹⁷ 2. HD., 02.02.1999, E. 13579, K. 478, KAÇAK, 2002, s. 892.

¹⁹⁸ POSTACIOĞLU, s. 417.

¹⁹⁹ KURU, C. III, s. 3202-3203.

Zabıt katibinin reddi sorununun çözümlü hakkında kanunda hadiseler gibi incelenip çözüme kavuşturulacağı şeklinde açık bir düzenleme olmamasına rağmen hakimin reddi sebeplerine dayanarak zabıt katibinin de reddi mümkün olabileceği için kanaatimizce, *zabıt katibinin reddi* de hadise olarak değerlendirilmeli, hadiselere özgü kurallar çerçevesinde incelenip çözüme kavuşturulmalıdır.

Bilirkişi raporuna itiraz kanunda açık bir şekilde hadise olarak kabul edilmemiş ve bu konuda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Ama bizce muhakeme esnasında *bilirkişi raporuna itiraz* hadise teşkil edecek ve hadiseler gibi incelenip hüküm altına alınacaktır.

Bilirkişi raporuna itiraz gibi muhakeme esnasında usule ilişkin olarak yapılan itirazlar kötünıyetli olarak kullanılmakta bu da hadise hakkında verilecek kararların amaçlarından birisi olan çabuk yargılama ilkesine ters düşmektedir. Hadise talebinde bulunacak olan kişilerin kötünıyetli olarak yargılamayı karıştırmalarına ve uzatmalarına fırsat tanınmamalı bunun için de gerekli usulü düzenlemelerin yapılması gerekmektedir²⁰⁰. HUMK'ta bu konuya ilişkin olarak açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte, dürüstlük kuralına açık bir şekilde aykırılığın görülmesi halinde talep reddedilmelidir.

Burada elbette ki yargılama esnasında ortaya çıkabilecek bütün hadise durumlarına değinmemiz ve bunları inceleme altına almamız mümkün değildir. Çünkü çalışmamızın başında da belirttiğimiz gibi²⁰¹ hadise tarafların muhakemenin tanzimi adına mahkemeden olan istemleridir. Bu istemlerin niteliği her bir dava için farklılık arz edecektir. Bu açıdan her somut olaya göre değerlendirme yapmak gerekir.

---

²⁰⁰ ÇATALKAYA/TARIKOĞULLARI/ÖZCAN, s. 239.

²⁰¹ Bkz., Giriş.

Biz çalışmamızda genel itibariyle hadiselerin ne şekilde ortaya çıktığını ortaya koymaya ve bunların incelenip çözümlenmesi konusunda genel bir çerçeveye çizmeye çalıştık. Burada da bütün hadise durumlarını ele almak yerine kanunda bizzat hadise durumu şeklinde düzenlenmeyen ve fakat yargılama esnasında ortaya çıkabilecek hadise durumlarına birkaç örnek vermeye çalıştık.

§4- HADİSENİN İLERİ SÜRÜLME USULÜ, İNCELENMESİ, KARARA BAĞLANMASI, HAKKINDAKİ KARARLARA KARŞI KANUN YOLLARI VE ORTAYA ÇIKMA ZAMANI

I) HADİSELERİN İLERİ SÜRÜLME USULÜ

Hadiselerin ileri sürülme usulü anlaşmazlığın görüldüğü mahkemeye göre değişiklik göstermektedir.

Asıl anlaşmazlığın görüldüğü mahkeme sulh hukuk mahkemesi ise, hadise talebi, basit yargılama usulü hükümleri geçerli olacağı için davanın esasına girilinceye kadar; eğer anlaşmazlığa ilişkin husus iş mahkemesinde görülüyor ise, HUMK'un 483. maddesi uyarınca hadise talepleri sadece sözlü olarak ileri sürülebilir.

Asıl anlaşmazlığın görüldüğü mahkeme asliye hukuk mahkemesi ise burada iki farklı durum söz konusudur. Hadise talebi duruşma esnasında ileri sürülecek ise sözlü olarak ileri sürülebilir (HUMK m. 151). Şayet duruşma haricinde hadise talebi ileri sürülecekse dilekçe ile de ileri sürülebilir (HUMK m. 222 vd.)²⁰².

Hadiselerin ileri sürülme usulleri her hadise durumuna ve yargılama usulüne göre değişiklik göstermektedir.

---

²⁰² ERDOĞAN, s. 342; ERSOY, s. 499.

Yazılı yargılama usulünde, HUMK m. 222 esasınca hadiseler, duruşmada sözlü olarak, duruşma haricinde ise iki nüsha halinde sunulacak dilekçeyle ileri sürülebilir.

Sözlü yargılama usulünde, hadiselerin mahkemeye bildirilmesi ve mahkeme tarafından incelenip karara bağlanması yazılı yargılama usulündekine göre oldukça basit ve pratiktir²⁰³.

Sözlü yargılama usulünde hadiseler her zaman için sözlü olarak ileri sürülür (HUMK m. 483). Yargılamayı yapan mahkeme, hadise talebini tutanağa geçirir ve talepte bulunan tarafından tutanağı imza altına aldırır (HUMK m. 151). Hadise talebinin karşı tarafa ve karşı tarafında hadise hakkındaki cevabının talepte bulunana tebliğine gerek olmaksızın yargılamayı yapan mahkeme, talebin yapıldığı anda hadiseyi inceleyip neticelendirir. Sahtelik iddiası dahi sözlü olarak mahkemeye iletilir ve mahkemece aynı şekilde incelenip karara bağlanır (HUMK m. 484)²⁰⁴.

Seri yargılama usulü, yazılı yargılama usulünün biraz daha çabuklaştırılmış hali olduğu için, seri yargılama usulüne tabî dava ve işler

---

²⁰³ KURU, Baki, Makaleler, İstanbul, 2006, s. 259.

²⁰⁴ “Dava: Davacı, davalı zimmetine bir senet mucibince, bakkaliye bedelinden alacağı olan 34 liranın tahsilini istemiştir. Karar : her ne kadar davalı, iddianın dayanağı olan senedin sahteliğini iddia etmiş ise de: bu hususta HUMK’un 316. Maddesindeki merasime riayet etmemiş olması ve saire nedeniyle, sabit görülen müddeabih 34 liranın kendisinden tahsiline karar verildiğine ilişkindir. İddianın dayanağı olan senet hükme esas alınmış ve iş bu senedin sahteliği davalı tarafından iddia edilmiş olmasına göre; HUMK’un 484. Maddesinin son fıkrasına tevfikan sahtelik hakkındaki iddia tetkik edilerek ona bir karar verilmek gerekirken , bundan zuhur ile mezkur kanunun 316. Maddesine riayet edilmediğinden ve saireden bahisle, sahtelik iddiasının tetkik edilmemiş olması yolsuz ve temyiz itirazları bu itibarla yerinde görüldüğünden hükmün bozulmasına karar verildi”. TD., 21.02. 1940, E. 2405, K. 3075, KURU, C. III, s. 3204; KURU, Makaleler, s. 259.

hakkında ki özel hükümler dışında kalan durumlar da yazılı yargılama usulüne ilişkin hükümler uygulanacaktır (HUMK m. 502)²⁰⁵.

Seri yargılama usulünde yazılı yargılamaya göre farklılıkları arasında²⁰⁶ hadiseye ilişkin bir özel düzenleme yer almadığı için yazılı yargılama usulünde hadise için belirtilenler aynen burada da geçerli olacaktır. Ancak yazılı yargılamaya ilişkin süre konusunda (7 gün) bir farklılık mevcut olduğu için bu husus hadiselerin ileri sürülmesinde de göz önünde tutulacaktır (HUMK m. 503, 505).

Basit yargılama usulün de, tıpkı seri yargılama usulünde olduğu gibi; basit yargılamaya tabî dava ve işler hakkında ki özel hükümler dışında kalan durumlarda yazılı yargılamaya ilişkin hükümler uygulanacaktır²⁰⁷.

Basit yargılama usulünün yazılı yargılamaya göre farklılıkları²⁰⁸ arasında da hadiseye ilişkin bir özel düzenleme yer almadığı için yazılı yargılama

---

²⁰⁵ Seri yargılama usulüne tabi dava ve işler için bkz. HUMK m. 501. KURU Baki/ YILMAZ, Ejder/ ARSLAN, Ramazan, Medeni Usul Hukuku Dersleri, Ankara, 1992, s. 686.

²⁰⁶ Seri yargılamanın usulünün yazılı yargılama usulüne göre farklılıkları;

- Süreler daha kısadır. Cevap süresi 7 günü, replik ve düplik ise 5 günü geçemez (HUMK m. 505).
- Hakim muhakemeyi en yakın bir güne erteler (HUMK m. 505).
- Tarafalara delillerini sunmaları için yalnızca bir kere kesin süre verir (HUMK m. 504). KURU/ YILMAZ/ ARSLAN, 1992, s. 686.

²⁰⁷ Basit yargılama usulüne tabî dava ve işler için bkz. HUMK. m. 507.

²⁰⁸ Basit yargılamanın usulünün yazılı yargılama usulüne göre farklılıkları;

- Dava iki nüsha ile açılır. (HUMK m. 508)
- Cevap layihası on gün içerisinde değil, ilk oturuma kadar sunulabilir

usulünde hadise için belirtilenler aynen burada da geçerli olacaktır. Ancak yazılı yargılamaya ilişkin süre konusunda (ilk duruşmada esasa girilinceye kadar) bir farklılık mevcut olduğu için bu husus hadiselerin ileri sürülmesinde de göz önünde tutulacaktır (HUMK m.478).

II) HADİSENİN İNCELENMESİ

HUMK'ta asliye hukuk ve sulh hukuk mahkemelerine ait hadiselerin incelenmesine yönelik usuller m. 223 vd.'da , iş mahkemelerine ait usuller ise m. 483 vd.'da düzenlenmiştir²⁰⁹.

Taraflardan birinin hadise talepleri esas meseleye ilişkin talepler gibi değil, daha basit bir şekilde halledilir²¹⁰.

Hakim, öncelikli olarak hadise talebinin kabule şayan olup olmadığına karar verir. Hadise talebinin kabule şayan bulunmaması halinde karşı tarafa bunu tebliğ etmeye gerek yoktur. Talebin kabule şayan bulunması halinde, talebin bir sureti karşı tarafa tebliğ edilir ve varsa belirtmek istediği hususları bildirmesi için süre verilir (HUMK m.223/I).

Hadise talebi üzerinde taraflar arasında bir anlaşmazlık varsa, hakim hadise hakkında araştırma yapmaya gerek görmezse, dosya üzerinde inceleme yaparak²¹¹ veya tarafları dinledikten sonra karar verir (HUMK m.223/II).

-
- Basit yargılamaya tabi dava ve işlere adli tatilde de bakılır (m. 176/11). KURU/ YILMAZ/ ARSLAN, 1992, s. 687.

²⁰⁹ ANSAY, s. 215; İş mahkemelerinde 5521 sayılı kanunun 7. maddesi gereğince şifahi yargılama usulü uygulandığından HUMK m. 483 vd. hükümleri burada caridir.

²¹⁰ BELGESAY, s. 175.

²¹¹ “Kooperatif genel kurulunun olağanüstü toplantıya çağırılması için izin verilmesi istemine ilişkin davada, hasımlı açma koşulda yerine getirildiğine göre, mahkemece davalıya dava dilekçesi tebliğ edilerek, alınacak cevaba göre duruşmalı inceleme zorunluluğu ortaya çıktığı takdirde duruşma açılması ve taraf delillerinin toplanması;

Duruşma yapılmadan hadise hakkında karar verilmesi uygun değildir²¹².

Karşı taraf duruşmada hazır ise veya sözlü yargılama usulü söz konusu ise, karşı tarafa tebligat yapılmaz ve buna binaen süre de verilmez (HUMK m. 484).

Hadisenin incelenmesi basit ve derhal karar vermek için müsaitse her iki tarafta hazır iken incelenip, hadise hakkında karar verilir ve bu karar taraflara tefhim olunur (HUMK m. 484)²¹³.

Her zaman hadiselerin aynı celsede incelenmesi mümkün olmayabilir. Örneğin, delillerin ileri sürülmesi duruşma esnasında mümkün olmadığı takdirde bir sonraki duruşmada mahkemeye ibraz edilmesine karar verilir. Yine aynı şekilde davanın bir başka mahkemede derdest olduğu iddia edilip de diğer tarafın bunu aynı mahiyette olmadığını beyan etmesi gibi. Bu takdirde o mahkemeden durumun sorulup bilgi alınmasına karar verilmesi halinde hadisenin incelenmesi bir başka güne bırakılır²¹⁴.

Hakim, bu duruşmada tarafları dinler, tarafların varsa delillerini ileri sürmelerine izin verir ve bu delilleri inceler. Bu delillerin incelenmesi için özel

---

cevap verilememesi veya araştırmaya gerek görülememesi halinde, evrak üzerinde inceleme yapılarak, sonucuna göre karar verilmesi gerekir". 11. HD., 05.02.2001, E. 9783, K. 768, İNAL, 1173.

²¹² "Davacı, yetkisizlik kararını kesinleşmesinden itibaren on gün içinde yetkili mahkemeye başvurarak, davalıya tebligat yaptırması gerekir. Aksi halde dava açılmamış sayılır. On gün için de yetkili mahkemeye başvuran davacının, aynı zaman da karşı tarafa yapılacak tebligat giderlerini de ödemesi gerekir. Öte yandan, üzerinde anlaşma bulunmayan yetki itirazını mahkeme, hadiseler gibi inceleyip karara bağlar. Duruşma yapmadan görevsizlik kararı verilebileceğine ilişkin HUMK. 7/I, burada uygulama olanağına sahip olmadığından kararın bozulması gerekir". 13. HD., 17.03.1997, E. 2217, K. 2930, İNAL, s. 1100-1101.

²¹³ ERSOY, s. 501.

²¹⁴ ERSOY, s. 500.

ve teknik bilgiye ihtiyaç varsa bu durumda hakim bilirkişi marifetiyle delilleri inceleyebilir²¹⁵.

Dinleme işiyle, delillerin sunumu işi de aynı oturum içerisinde yapılması gerekmez (HUMK m. 224/I; 484).

Kural olarak tarafların hadise incelemesi yapılacak olan duruşmaya gelmeleri şart değildir (HUMK m. 224/2)²¹⁶. Aksine taraflardan biri hadise incelemesine gelmediği takdirde hakim onun yokluğunda hadiseyi inceleyip karara bağlar²¹⁷. Fakat bu kural her zaman için geçerli değildir. Örneğin teminat talebinin varlığı halinde, teminat yatırılmadığı takdirde teminatı yatırmayan taraf duruşmaya gelse bile gelmemiş olarak kabul edilecektir.

Öğretide bazı yazarlar, hadise incelemesi için belirlenen duruşmaya tarafların her ikisinin gelmemesi halinde dahi, hakimin dosya üzerinde inceleme yapıp karara bağlaması gerektiğini dosyanın işlemde kaldırılmasına karar veremeyeceğini düşünmektedir²¹⁸.

Tüm delillerin ileri sürülmesinden ve delillerin incelenmesinden sonra hakim, o duruşmada kararını verir. Bu karar, taraflar hazır iseler iki tarafa da

---

²¹⁵ BERKİ, s. 47.

²¹⁶ “Dava dilekçesinin davalıya tebliği üzerine davalı süresinde yetkisizlik itirazında bulunmuştur. Usulün 224. Maddesinde açıklandığı üzere, yetkisizlik itirazı, itiraz edenin mahkemeye gelmesine gerek olmaksızın yazılı olarak ta ileri sürülebilir. Bu itiraz hadise biçiminde incelenir”. 4. HD., 26.12.1972, E. 14628, K. 9917, YENER, s. 133.

²¹⁷ “Yetki itirazı ilk itirazlardan olup, “hadise” prosedürü içinde incelenir. Buna göre, yetki itirazı mahkemeye gelmeden yazılı olarak ileri sürülebileceğinden, davalının yetki itirazının incelendiği oturumda bulunmak zorunluluğu yoktur. Mahkeme yetki itirazının davalı gelmese dahi öncelikli ve esasa girilmeden evvel inceleyip sonuçlandırır”. HGK., 30.04.1997, E. 990, K. 362, MUŞUL, İçtihat, s. 606.

²¹⁸ KURU, C. IV, s. 4284.

tefhim edilir. Eğer karar hakim tarafından tarafların yüzüne karşı verilememişse, en geç üç gün içerisinde taraflara tebliğ edilmesi amacıyla mahkeme kalemine tevdi edilir (HUMK m. 225; 485)²¹⁹.

Hadiselerin incelenmesi genel itibariyle bu kurallara tâbi iken, kanunun özel şekil kurallarına tabi tuttuğu durumlarda ise genel kurallardan sıyrılarak özel şekil kuralları uygulanır (HUMK m. 223/son).

III. HADİSELERİN KARARA BAĞLANMASI VE HADİSELER HAKKINDA VERİLECEK OLAN KARARLARA KARŞI KANUN YOLLARI

Hadise incelemesi neticesinde verilecek olan karar, esas meselenin daha kolay, daha çabuk ve daha az masraflı neticeye bağlanmasını sağlar (HUMK m. 77)²²⁰.

Daha önceden de ifade ettiğimiz gibi hadiseler, esas meseleden evvel incelenip karara bağlanır.

Mahkemenin vermiş olduğu kararı, konuyu iki kısma ayırarak değerlendirmek daha doğru olacaktır. Çünkü mahkeme vermiş olduğu kararların ardından bazen davadan elini çeker, bazen ise davayı görmeye devam eder.

---

²¹⁹ Davalın yetki itirazının reddine karar verilmesi üzerine keyfiyetin ertelendiği yeni celse tarihi ile birlikte davalıya bildirilmesi ve böylece davalıya duruşmayı takip imkanı verilmesi gerekirken bu gerçeğe uyulmadan davaya devamın edilerek esas hakkında hüküm kurulması HUMK 224/II maddesi hükmüne aykırı olduğundan hükmün bu nedenle bozulmasına. 11. HD., 07.02.1991, E. 8751, K. 692, KAÇAK, 2002, s. 715; 2. HD., 27.01.1940, E. 6973, K. 5937, ATASAYAN, s. 361; BİLGE, s. 379; “yetkisizlik itirazı iptidai itirazlardan olduğu için, hadise şeklinde çözülmesi gerekir. bu yolda verilen kararlar, taraflar hazır ise kendilerine anlatılır, değilse karar tebliğ olunur”. 2. HD., 2.2.1973, E. 324, K. 541, YENER, s. 134.

²²⁰ Bu kararlar davanın görülmesini kolaylaştırır, basitleştirir, emniyeti teşkil eder. BELGESAY, s. 175.

Mahkemenin vermiş olduğu karar neticesinde davadan el çekiyor ise nihai karardan, davayı görmeye devam ediyor ise ara karardan bahsederiz.

Nihai karar verilmesi halinde, mahkeme davadan elini çekmiş bulunacağından bu durumda verilen karar tek başına temyiz edilebilecektir. Ara karar verilmiş olması halinde ise, mahkeme davadan el çekmediği için verilen karar ancak esas hükümle beraber temyiz edilebilecektir.

Hadise talebinin reddi kararı, mahkemenin davadan el çekmesini gerektirmediği için bu bir ara karardır ve bu kararı taraflar tek başına temyiz edemeyeceklerdir.

Hadise talebinin kabul edilmesi kararı ise kendi içerisinde iki farklı olasılığı barındırır. Eğer verilen karar, nihai karar ise tek başına temyiz edilebilecek, ara karar olması halinde ise ancak esas hükümle beraber temyiz edilebilecektir.

Hadise hakkında verilecek olan hükmün tek başına temyizi kabil olup olmadığını her hadise durumu açısından ayrı ayrı ele almak daha doğru olacaktır.

- Hakim ister kendini reddetsin isterse taraflar hakimi reddetsin, hakimin reddi talebinin kabulü kararı nihai karardır. Çünkü hakim bu kararı vermiş olmakla beraber davadan elini çekmek mecburiyetindedir.

- Davaya müdahale talebinin kabulü kararı hakimin davadan el çekmesini gerektirmediği için bu bir ara karardır .

- Eski hale getirme talebinin kabulü kararı bir ara karardır. Verilen hüküm neticesinde hakim davadan elini çekmez.

- İlk itirazlarda;

Teminata ilişkin ilk itiraz mahkeme tarafından kabul edildiği takdirde, hakim tarafından verilen süre içerisinde teminat yatırılır. Bu karar nihai bir karar değildir.

Yetkisizlik itirazını kabul eden mahkeme yetkisizlik kararı verir. Mahkeme yetkisizlik kararı vermiş olmakla davadan elini çeker ve bu bir nihai karardır.

Dava dilekçesi, cevap layihası ve davetiyelerin düzenlenmesinde kanuni noksanlık bulunduğu veya tebligatın usulüne uygun olarak yapılmadığı yönünde yapılacak olan itiraz neticesinde verilecek olan karar nihai bir karar olmadığı için verilecek karar temyizi kabil değildir. Ancak dava dilekçesinin kanuna aykırı düzenlenmiş olduğu yönündeki itirazın kabulü yönündeki karar nihai bir karardır.

Derdestlik itirazının kabulü halinde verilecek karar nihai bir karardır. Mahkeme bu kararı vermekle davadan el çekmektedir.

Davaların birleştirilmesi talebi neticesinde verilen karar esasında farklı mahkemeler tarafından verildiği için davayı birleştirmek üzere başka yere gönderen mahkemenin birleştirme kararı adeta bir yetkisizlik bir görevsizlik kararı anlamına gelmektedir. İşte bu yüzden bu kararın temyizi kabil olması gerekir. Ancak aynı mahkemede iki farklı dava birleşirse bu durumda verilecek olan karar ara karar niteliğinde olduğu için ancak esas hükümle beraber temyiz edilebilir²²¹.

- Karşılık davanın kabule şayan bulunmadığı itirazının kabulü, nihai karardır.
- Bilirkişinin reddi talebinin kabulü yönünde verilecek olan karar ara karardır.
- Senedin sahteliği talebinin kabulü kararı da ara karardır. Hakim vermiş olduğu karar neticesinde davayı görmeye devam eder.
- İş bölümü itirazı neticesinde verilecek olan kabul kararı sonrası mahkeme dosyayı yetkili ve görevli olan mahkemeye gönderme kararı verir. Bu karar bir nihai karardır. Çünkü dosya artık o mahkemenin tasarrufu altında

---

²²¹ BİLGE, s. 381-382.

değildir. Ancak diğer nihai kararlardan farklı olarak temyiz edilemez. Sadece gönderilen mahkemenin verdiği esas kararla beraber temyiz edilebilir.

Diğer hadise durumlarında, yine tüm hadise durumlarının neticesi hakkında bilgi vermemiz mümkün değildir²²². Çünkü her somut olayın özelliğine göre değişik hadise durumlarının ortaya çıkması muhtemeldir. Her birini tahmin etmemiz ve bunların ayrı ayrı neticeleri değinmemiz mümkün değildir. Burada yalnızca yukarıda örnek olarak saydığımız hadise durumlarının nihai sonlarına değineceğiz.

- Senedin sahteliği gibi mahkemeye sunulan diğer evraklarında sahteliği hadise olarak ortaya çıkacak olursa yine senetlerin sahteliği için söylediklerimiz burada da aynen geçerli olacaktır. Bu tür evrakların sahteliğin talebi sonucunda verilecek olan karar ara karardır.
- Taraflardan birinin ek şahit gösterme talebinin kabulü kararı ara karardır tek başlarına temyiz edilemezler.
- Taraflardan birinin maddi bir olayın ispatı talebinin kabulü yönündeki karar ara karardır.
- Şahadetten imtina edilmesine ilişkin verilecek olan karar ara karardır.
- Sürelerin uzatılmasına dair verilecek olan kabul kararı bir ara karardır.
- Zabıt katibinin de aynı hakimin reddi sebeplerine dayanılarak reddedilebileceğini biraz evvel yukarıda bahsetmiştik. Ancak burada hakimin reddinde olduğu gibi zabıt katibinin reddi talebinin kabulü kararı bir nihai karar oluşturmaz.

---

²²² Konuyla ilgili daha önceki açıklamalar için bkz., §4, II, H.

- Bilirkişi raporuna itiraz neticesinde verilecek olan kabul kararı ara karardır.

IV) HADİSELERİN ORTAYA ÇIKMA ZAMANI

Bir davanın görülmesi esnasında sorunlar muhakemenin her aşamasında ortaya çıkabilir.

Genellikle hadiseler tahkikat aşamasında ortaya çıksa da örneğin bilirkişinin reddi gibi, henüz tahkikat aşamasına geçmeden de hadise durumları ortaya çıkabilir. Örneğin ilk itirazlar tahkikat aşamasına geçmeden değerlendirilmesi gereken hadise durumlarıdır.

Yine dosyayı karara bağlayan mahkeme dosyadan elini çektikten sonra da hadiselerin ortaya çıkması mümkündür. Örneğin temyiz incelemesi esnasında taraflardan birinin eski hale getirme talebinin incelenmesi²²³.

§6- MUKAYESELİ HUKUK BAKIMINDAN HADİSENİN BENZER KURUMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI, HADİSENİN DİĞER YARGI KOLLARINDAKİ DÜZENLEMESİ VE HADİSENİN HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNUNDA Kİ DÜZENLEMESİ

I) HADİSENİN DİĞER YARGI KOLLARINDAKİ DÜZENLENMESİ

A) Hadisenin Ceza Muhakemesi Kanununda ki Düzenlemesi

Hadisenin ceza yargılamasındaki düzenlemesine baktığımız zaman burada HUMK'ta yer alan düzenlemelere ilişkin benzer bir düzenleme görememekteyiz.

Her ne kadar kanun koyucu tarafından, ceza yargılamasında, hadise veya hadiseye benzer bir kavram altında düzenleme yoluna gidilmemişse de tıpkı

---

²²³ Bkz., §4, II, C.

hukuk yargılamasında olduğu gibi ceza yargılamasında da bir takım sorunların ortaya çıkması muhtemeldir.

Ceza yargılaması esnasında sorunların ortaya çıkması, hukuk yargılamasına oranla daha sık gerçekleşebilir; çünkü hukuk yargılamasında şekli gerçeklik aranırken, ceza yargılamasında maddi gerçeklik aranmaktadır. Ancak ortaya çıkacak tüm sorunlar bizim kastettiğimiz manada hadise durumu oluşturmayabilir. Örneğin, şüphelinin veya sanığın Türk vatandaşı olup olmadığının, olayın gece işlenip işlenmediğinin, silahın ateşli silah kavramı içerisine dahil olup olmadığının tespiti..... vb. gibi durumlar bizim kastettiğimiz manada hadise değildir. Çünkü bu tür durumlar esas meseleye ilişkin olarak aydınlatılması gereken sorunlardır. Biz ise usule ilişkin olarak ortaya çıkan sorunları hadise olarak kabul etmekteyiz.

Kanaatimizce ceza yargılamasında hadise veya hadiseye benzer bir kurumun ceza yargılamasında olmayışının temel sebebi hukuk yargılamasında olduğu gibi burada taraflarca hazırlanma ilkesinin kabul edilmeyişidir. Aksine ceza yargılamasında resen hazırlama ilkesi kabul edilmiştir.

İşte kanun koyucu, bu tür sorunların çözümüne ilişkin belli bir kurum getirmemekle beraber ortaya çıkabilecek her sorun için ayrı ayrı yasal düzenleme yoluna gitmeyi tercih etmiştir.

Esasen yargılama usulleri birbirine oldukça benzemektedir. Birinde var olan bir kurumun diğerinde de var olması muhtemeldir. Şöyle ki, hakimin reddi, içerik bakımından farklı olsa da ceza yargılaması açısından da var olan bir kurumdur.

Yine benzer şekilde yetkiye, davaların birleştirilmesine veya ayrılmasına, davanın nakline, zabıt kâtibinin reddine, eski hale getirmeye, evrakların sahteliğine, bilirkişiye, tanıklara ilişkin kurumlar ceza yargılamasında da vardır. Kanaatimizce bunlar ceza yargılaması açısından da hadise durumu oluşturacaktır.

B) Hadisenin İdari Yargılama Usul Kanununda ki Düzenlemesi

İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK) m.1’de, Danıştay, Bölge İdare Mahkemesi, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerine ait yargılama usulleri için, İYUK’taki kuralların geçerli olduğunu belirtmektedir; fakat yargılama usulüne ilişkin düzenlemelerin hepsi bu kanunda düzenlenmemiştir.

İYUK m. 31’de yargılama usulü için gerekli olup da bizzat düzenlemediği kimi müesseseler için, ilgili kanunlara gönderme yapmaktadır. İYUK m.31/I’de, “ Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hakimın davaya bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sükununu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemlerde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır” denmektedir.

Esasen İYUK’ ta hadise veya hadiseye benzer bir düzenleme yoktur. Daha önce de bahsettiğimiz gibi hadiselerin ortaya çıkmasında ki en önemli etken kanaatimizce, taraflarca hazırlama ilkesinin var olmasıdır. Ancak idari yargılama usulünde taraflarca hazırlanma ilkesinin değil de resen araştırma ilkesinin var olmasından dolayı, medeni usul hukukunda ortaya çıkması muhtemel olan bir çok hadise durumunun idari yargılama alanında ortaya çıkması mümkün olmayabilir. Çünkü hadise, tarafların yargılama usulüne ilişkin olarak mahkemeden olan talepleridir.

Her ne kadar İYUK’ta hadiseye ilişkin bir düzenleme yapılmamışsa da HUMK’a atf yaptığı için idari yargıda da, yargılama esnasında hadiselerin ortaya çıkması kaçınılmazdır.

İYUK m. 31’de yapılan düzenleme gereğince, medeni usul hukukundaki hadise durumlarının bir kaçının burada da hadise teşkil edeceği görülmektedir.

Örneğin hakimin reddi, davaya müdahale, teminat, mukabil dava, bilirkişi gibi konular idari yargılama esnasında da hadise olarak karşımıza çıkabilir²²⁴. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, medeni usul hukukunda var olan tüm hadise durumlarının burada da hadise durumu teşkil etmeyebileceğidir. Çünkü İYUK m. 31 sadece belli konularda HUMK'a atıf yapmıştır. Bu durumların haricindekilerin idari yargıda hadise teşkil etmesi düşünülemez²²⁵.

İYUK m. 31'de belirtilmese de dava dilekçelerinde var olacak bir eksiklik, yetkiye ilişkin ortaya çıkacak sorunlar ve davaların ayrılması ve birleştirilmesine ilişkin talepler de hadise teşkil edecektir.

Kanaatimizce yargılama usulüne ilişkin bir sorun oluşturduğu için yürütmenin durdurulması da hadise olarak değerlendirilmelidir.

Tabii ki idari yargıda da bu saydıklarımız haricinde yargılama esnasında bir çok sorun ortaya çıkabilir. Bunlar da birer hadise olarak kabul edilmelidir.

---

²²⁴ HUMK'a yapılan göndermeler, müesseselerin tüm kurallarını kapsayacak şekilde değildir. Çünkü İYUK m. 31'de idare hukukunda yer almayan düzenlemelerle ilgili olarak yer almayan hükümlere gönderme yapmıştır. Yani İYUK'ta özel bir düzenleme varsa öncelikli olarak İYUK uygulanacak burada başka bir düzenleme söz konusu olmadığı durumlarda ise HUMK'un uygulanması söz konusu olacaktır. CANDAN, Turgut, Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Ankara, 2006, s. 718; Örneğin, hakimin reddi hususunda İYUK m. 56,57'de hakimin reddi talebinin karara bağlanması hususunda düzenlemeler getirilmiştir. Her ne kadar hakimin reddi nedenleri hususunda HUMK'a atıf yapılmış olsa da karara bağlanması süreci İYUK'a göre olacaktır. GÖZÜBÜYÜK, Şeref / DİNÇER, Güven, İdari Yargılama Usulü, Ankara, 2001, s. 746.

²²⁵ İYUK m. 31'de, HUMK'a gönderme de bulunan haller, tek tek sayılmış olup; bunlar arasında hali sabıka icranın bulunmadığı; dolayısıyla, idari davada bununla ilgili düzenlemelerin uygulanması mümkün değildir. Dan. 9. D., 25.02.1992, E. 1860, K. 607, CANDAN, s. 718.

II) HADİSENİN HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNUNDA Kİ DÜZENLEMESİ

Yürürlükte bulunan HUMK'ta ki hadisenin düzenleniş tarzıyla Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki (HMK) hadisenin düzenleniş tarzı genel itibariyle aynı ise de, ufakta olsa farklılıklar mevcuttur.

Öncelikli olarak bu farklılıklar terim sorunundan başlamaktadır. Yürürlükteki HUMK'ta "hadise" başlığı altında düzenlenen kurum, HMK'da "ön sorun" başlığı altında düzenlenmiştir (HMK m. 168)²²⁶.

Yürürlükteki HUMK'ta dört madde halinde düzenlenen hadise, HMK'da ise iki madde halinde düzenlenmiştir. Bunun yanında HUMK'ta iki farklı kısımda (HUMK m. 222-225 ve 483-485) yer alan düzenleme HMK'da ise tek bir kısımda (HMK m.167-168) düzenlenmiştir.

İçerik açısından da HUMK ile HMK arasında farklılıklar mevcuttur. HMK m. 167/1'de²²⁷, " Yargılama sırasında, davaya ilişkin bir ön sorun ortaya çıkarsa, ilgili taraf, bunu dilekçe vermek suretiyle yahut duruşma sırasında sözlü olarak ileri sürülebilir". HUMK. m. 222'de, "Tahkikat esnasında davaya müteallik bir mesele hakkında tahkikat hakiminden karar almak isteyen taraf bunu tetkikata mahsus celsede şifahen veya celse haricinde iki nüsha olarak vereceği arzuhal ile talep eder". Bu iki düzenleme birbirine benzer düzenlenmiştir, fakat uygulamada (son derece lüzumsuz görülen) iki nüsha halinde sunulacak dilekçe ile başvuru, HMK'da tek dilekçeye başvuru şekline dönüşmektedir.

---

²²⁶ Daha önce çalışmamızın çeşitli kısımlarında bu durumun yanlışlığına dikkat çekmiştik. Sebep olarakta farklı bir kurum olan ön sorun kavramıyla karışmasını göstermiştik. Bkz., §1, I.

²²⁷ Bu madde HUMK. m. 222'yi karşılamak amacıyla düzenlenmiştir.

HMK. m. 168 de, hadisenin incelenmesi konusu ele alınmış, bu madde HUMK. m. 223 ve 225'e karşılık olarak düzenlenmiştir.

HMK. m. 168/1, “ Hakim, taraflarca ileri sürülen ön sorunu incelemeye değer görüp reddine karar vermediği takdirde, belirleyeceği süre içerisinde, varsa delilleriyle birlikte cevabını bildirmesi için diğer tarafa tefhim veya tebliğ eder”. HUMK. m. 223/1'de, “Dermeyan edilen talebi tahkikat hakimi şayanı tetkik görüp reddine karar vermediği takdirde arzuhalin bir nüshasını tayin edeceği müddet zarfında cevabını ve icabı halinde noktai nazarını bildirmek için diğer tarafa tebliğ eder”. Her iki maddede de aynı yönde yasal bir düzenleme olduğunu görmekteyiz, fakat HUMK. m. 223/1'de, mahkemeye iki nüsha halinde sunulan dilekçenin bir suretinin karşı tarafa gönderilmesi gerektiği yönünde bir düzenleme vardır. Esasen bu düzenleme kanaatimizce yersizdir; çünkü günümüz teknolojisinden istifade ederek mahkemeye sunulan dilekçenin bir örneğinin karşı tarafa gönderilmesi daha uygundur. HMK. m. 168/1'de böyle bir düzenleme yoktur. Bu ise yerinde bir düzenleme olmuştur.

HMK. m. 168/2, “ Ön sorun hakkında iki taraf arasında uyuşmazlık varsa, hakim gerekirse tarafları davet edip dinledikten sonra kararını verir”. HUMK m. 223/2, “Hadise hakkında iki taraf ihtilaf halinde ise tahkikat hakimi kararını evrak üzerine veya kendilerini davet ve ifadelerini istima ettikten sonra verir”. Burada herhangi bir yasal değişiklik yapma yoluna gidilmemiş sadece Türkçeleştirme yapılmıştır.

HMK. m. 168/3, “ Hakim, ön sorun hakkındaki kararını taraflara tefhim veya tebliğ eder”. HUMK. m. 225'de, “Tahkikat hakimi hadise hakkındaki kararını derhal ittihaz ve iki tarafa tefhim veya kendilerine bildirmek üzere nihayet üç gün zarfında mahkeme kalemine tevdi eder”. Bu iki yasal düzenleme de yine benzer şekilde kaleme alınmıştır. Fakat HUMK m. 225'te ki düzenlemede taraflara tevdi edilmesi için üç günlük yasal süre vardır.

HUMK. m. 224'te yer alan, "Kaide olarak tahkikat hakimi hadise hakkında bir celsede iki tarafı istima ve delailini tetkik ve kararını ita eder. İktizasına göre delillerin diğ er celsede ikame ve tetkikine de karar verebilir. Salahiyet gibi hadise şeklinde halli muktazi iddialar mahkemeye gelmeksizin tahriren de dermeyan olunabilir" şeklinde ki düzenleme tasarıda yer almamaktadır. Bu madde hadise incelemesine yönelik bir düzenleme içermektedir. HMK'da ise hadisenin incelenmesi ve karara bağlanmasına yönelik herhangi bir düzenleme yoluna gidilmemiştir.

SONUÇ

Medeni usul hukukunda hadise, muhakeme esnasında ortaya çıkabilecek olan sorunları çözüme kavuşturma adına getirilmiş bir kurumdur. Kanun koyucu, HUMK. m. 222-225 ve m. 483-485’le hadiselerin ne şekilde çözümleneceğine ilişkin bir düzenleme yapmıştır. HMK’da ise tek madde halinde düzenleme yapılmıştır (HMK. m. 168).

Hadise gibi bir kurumun getirilişinin asıl amacı; yargılama konusu olan uyuşmazlığın daha rahat bir şekilde çözüme kavuşturulmasıdır. Hadise hakkında verilecek olan karar, davanın daha kolay, daha çabuk sonuçlanmasını sağlayacak, boş yere masraf yapılmasının da önüne geçilmesi sonucunu doğuracaktır. Ancak uygulamada görmekteyiz ki, hadise talepleri düzenleniş amacı dışında, muhakemenin uzatılması adına kullanılmaktadır. HUMK’ta, hadise taleplerinin kötüye kullanımının önüne geçilmesine ilişkin bir kanuni düzenleme bulunmadığı gibi; HMK’da da buna ilişkin düzenleme yapılmamıştır. Kanaatimizce, kanun koyucu muhakemelerin daha çabuk neticelenmesi için, usul kurallarına ilişkin taleplerin kötüniyetli kullanımının önüne geçebilecek önleyici düzenlemeler yapmalıdır veyahut dürüstlük kuralına ilişkin hükümlerin, konunun bizzat uygulayıcıları olan kişiler tarafından daha titizlikle uygulanması gerekmektedir.

Hadiselerin incelenip neticelendirilmesi işlemi esas sorunun çözüme kavuşturulmasından önce olmalıdır. Aksi takdirde yargılamanın gidişatı açısından çeşitli durumların ortaya çıkmasına sebebiyet verebilir. Örneğin hadise incelemesi neticesinde verilecek olan bir karar, davanın o mahkemede görülmesine engel teşkil edebilir veya o ana kadar yapılması gerekmeyen birçok işlemin boş yere yapılmasına neden olabilir. Ancak yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde, uygulama da “hadiselerin esastan önce çözüme kavuşturulması” kuralına riayet edilmediğini gözlemlemiş bulunmaktayız. Tabi ki böyle bir durum da hem davaların uzamasına, hem de boş yere masraf yapılmasına sebebiyet vermektedir.

Yargılama esnasında bir çok hadise durumu ortaya çıkabilir. Hadiseyi, “Tarafların yargılama esnasında mahkemeden olan istemleridir” şeklinde tanımlamıştık. Buna bağlı olarak da muhakeme esnasında ortaya çıkabilecek hadise durumlarının bir kısmına değindik fakat; ortaya çıkabilecek bütün hadise durumlarını tahmin etmemiz ve bunları inceleme altına almamız mümkün olmayacağı için birçoğuna da değinemedik. Özellikle gelişen ekonomi, sosyal hayat ve teknolojiye bağlı olarak tarafların mahkemeden olan istemleri de farklılaşmaktadır. Bu nedenle her somut olaya göre bu durumları değerlendirmek daha doğru olacaktır. Bu açıdan, hadise durumlarına örnek vermek yerine hadisenin genel kriterlerinin kavranması, muhakeme esnasında ortaya çıkacak olan sorunların hangilerinin hadise teşkil edeceği, hangilerinin etmeyeceğini belirlemek adına daha basit bir çözüm yöntemi olacaktır.

HUMK’la ilgili olarak, kanun koyucu, yıllar içerisinde çeşitli kanunlarla birçok madde de değişiklik yaptığı halde, hadiseye ilişkin olan olarak herhangi bir değişiklik yapmamıştır. HMK’ da ise, genel itibariyle HUMK’la aynı doğrultuda düzenlemeler yapılmıştır. HUMK ve HMK’da, hadiselerin düzenlenme biçimi kanaatimizce yeterlidir. Fakat biraz önce de bahsettiğimiz gibi, davaların uzamaması için, usule ilişkin taleplerin kötüye kullanımının önüne geçilebilmesi adına her iki kanunda da kanuni bir düzenleme yapılmamıştır. Böyle bir düzenleme yapılması oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

- AKCAN**, Recep, Usul Kuralına Aykırılığa Dayanan Temyiz Nedenleri, Ankara, 1999.
- ALANGOYA**, Yavuz/**YILDIRIM**, Kamil/**DEREN**, Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul, 2006.
- ALANGOYA**, Yavuz, Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul, 2003.
- ANSAY**, Sabri Şakir, Hukuk Yargılama Usulleri, Ankara, 1960.
- ATASAYAN**, Tacettin, Hukuk Muhakemeleri Usulü İçtihatlar Külliyyatı, Ankara, 1954.
- Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü**, Türk Hukuk Lügati, Ankara, 1991.
- BELGESAY**, Mustafa Reşit, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi Teoriler, İstanbul, 1950.
- BERKİ**, Ali Himmet, Türk Hukukunda Lügat ve İstilahlar , İstanbul, 1973.
- BERKİN**, Necmettin M., Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul, 1969.
- BİLGE**, Necip, Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara, 1967.
- BUDAK**, Ali Cem, Karşılaştırmalı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı, İstanbul, 2009.
- CANDAN**, Turgut, Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Ankara, 2006.
- ÇATALKAYA**, Cevdet/**TARIKOĞULLARI**, Abdurrahman/**ÖZCAN**, Mustafa Hamdi, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara, 1965.
- ERDOĞAN**, Celal, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara, 1982.

- ERGÜN**, Zafer, İçtihatlı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara, 2005.
- ERSOY**, Rifat, İzahatlı-Notlu-İçtihatlı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara, 1975.
- GÖZÜBÜYÜK**, Şeref / **DİNÇER**, Güven, İdari Yargılama Usulü, Ankara, 2001, s. 746.
- GÜLAL**, Hamdi, Türk İçtihatlar Ansiklopedisi, C. I, II, Ankara, 1997.
- GÜRDOĞAN**, Burhan, Medeni Usul Hukukunda Kesin Hüküm İtirazı, Ankara, 1960.
- İNAL**, Nihat, Hukuk Yargılama Usulü Yasası, Ankara, 2008.
- KAÇAK**, Nazif, Emsal İçtihatlarla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara, 2002, 2006.
- KARAFAKİH**, İsmail Hakkı, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Ankara, 1952.
- KONURALP**, Haluk, Medeni Usul Hukuku, Eskişehir, 2006.
- KURU**, Baki/**YILMAZ**, Ejder/**ARSLAN**, Ramazan, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara, 2002, 2004.
- KURU**, Baki, Tespit Davaları, İstanbul, 1988.
- KURU**, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulü C. I,II,III,IV,V Ankara, 2001.
- KURU**, Baki, Makaleler, İstanbul, 2006.
- MUŞUL**, Timuçin, Medeni Usul Hukuku Bilgisi, İstanbul, 2002.
- MUŞUL**, Timuçin, Notlu ve İçtihatlı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Ankara, 2008.
- MUTLU**, Latif, Hukuk Sözlüğü, İstanbul, 2004.

ÖNEN, Ergun, Medeni Yargılama Hukuku, Ankara, 1979.

ÖZKAN, Hasan, Ansiklopedik Hukuk Rehberi, C. II, Ankara, 1999.

PEKCANITEZ, Hakan/ **ATALAY**, Oğuz/ **ÖZEKES**, Muhammet, Medeni Usul Hukuku, Ankara, 2006.

PEKCANITEZ, Hakan, Bekletici Sorun, Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İzmir, 1980/1-4, s. 249-275.

POSTACIOĞLU, İlhan E., Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul, 1968.

Sakarya Barosu, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun Bazı yönlerine ilişkin Görüşler, Ankara , 1971.

SINMAZ, Burhan/ **KARATAŞ**, İzzet, İçtihatlarla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve İlgili Mevzuat, Ankara, 1987.

TBMM, Zabıt Ceridesi, Cilt: 33, Ankara, 1927, s. 29.

UMAR, Bilge, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunumuzun Tatbikatı, İstanbul, 1967.

ULUKAPI, Ömer, Medeni Usul Hukuku Uygulamaları, Konya, 2000.

USLU, Nazmi, Yeni Hukuk Lügati ve Hukuk Terimleri Sözlüğü, İstanbul, 1964.

ÜSTÜNDAĞ, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, C. I,II, İstanbul, 1997.

YENER, Orhan, Tatbikatta İzahlı- İçtihatlı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanun Şerhi, Ankara, 1996.

YILDIRIM, Kamil, İlkeler Işığı Altında Medeni Yargılama Hukuku, İstanbul, 2002.

YILMAZ, Ejder, Hukuk Sözlüğü, Ankara, 2002.

YILMAZ, Ejder/ **YILMAZ**, H.Ümit, Hukuk Rehberi, C.I, IV, Ankara, 2006.

YILMAZ, Zekeriya, Medeni Usul Hukukunda Davanın Açılmamış Sayılması, Ankara, 2001.